БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

43-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 136 (11122) | 1966 оной июниин 9, четверг | Сэн 2 мүнгэн

БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

Үбhэ хуряалга, силос даралгаяа бэлэдхэлтэйгээр, эмхитэйгээр угтаха

[...]эргэшэ жэлдэ республикын олохон колхоз, сов[...]та үбhэ хуряаха, силос дараха хүдэлмэридэ ехэ [...]алнууд ушарhан байгаа гэжэ республикын Ми[...]нүүдэй Совет тэмдэглэбэ. Зарим үйлэдбэриин [...]ленинүүдэй, «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй аймагай [...]нинүүдэй эмхидхэлэй хүдэлмэри муугаар ябуулhан [...]ээ хэдэ хэдэн колхоз, совхоздо үбhэ хуряалгын [...]нанууд, силос хуряадаг комбайнууд, ашаанай [...]нанууд, жэжэ хэрэгсэлнүүд саг соогоо заhагдаа[...]бэлдэгдээгүй байшоо hэн. Олохон ажахынуудта хуряалга, силос даралга унжагайржа, намар орой [...]р үргэлжэлhэн, нилээд ехэ сабшалан хуряагдан[...]эhэн, сабшагдаhан үбhэн баалдаа, hүридөө гута[...] хуряалгын үедэ силосэй ногоон ехээр гээтдэhэн, [...] дараха түсэб дүүргэгдээгүй үлэhэн байха юм.

[...]ондо республикын колхоз, совхозуудта силос да[...]түхеэрэлгэнүүд саг соогоо сэбэрлэгдээгүй, заhаба[...]даагүй байhан. Үбhэ хуряаха, силос дараха хү[...]риин түсэб зохёогдоогүй байhан.

[19]66 ондо республикын колхоз, совхозуудта үбhэ [...]ха, силос дараха хүдэлмэриие саг соонь hайн ша[...]йгаар үнгэргэхын тула БурАССР-эй Министрнүү[...] Совет тусхай тогтоол гаргаа. Тэрэ тогтоол дотор [...] ондо нийтын мал ажалда хэрэглэгдэхэ үбhэ, си[...]алдэхэ түсэб заабол бэелүүлхэ эрилтэ аймгүйсэд[...]дта, хүдөө ажахын үйлэдбэриин управленинүүдтэ, [...]зуудай дирекцинүүдтэ табигдаба.

[...]йгша ондо олохон аймагуудай түсэбhөө үлүү ехэ тэжээл бэлэдхэжэ болохо байhыень хараада абажа, [...] ажахынуудта хойто жэлдэ үлэхөөр үбhэ, тэжээл [...]ахэ шухала гэжэ тоологдобо. Аймгүйсэдкомууд бо[...] үйлэдбэриин управленинүүд ажахы бүхэнэй арга [...]жонуудые харалсажа, эндэхи хүтэлбэрилэгшэдтэй [...] түсэбhөө гадуур бэлэдхэхэ тэжээлэй хэмжээе [...]хойлхо ушартай.

[Ко]лхоз, совхозуудта сабшалан 2—3 дахин уhалалгые, [...] хүдэлмэри тэндэ хэлгые, тэжээл бэлэдхэхэ тү[...]лгые нарин hайнаар шалгажа байха эрилтэ айм[...]дкомуудта, хүдөө ажахын үйлэдбэриин управлени[...]тэ энэ тогтоолоор табигдаба. Тиихэтэй хамта кол[...]дай правленинүүдтэ, совхозуудай үйлэдбэриин [...]энүүд дээрэ сабшалан hайжаруулха хүдэлмэриин [...] бригаданuудай үбhэ хуряалга, силос даралгада [...]алдэжэ байhыень ходо зүбшэн хэлсэжэ байха.

[Аж]ахы бүхэндэ үбhэ хуряаха, силос дараха техникые [...] бүридхэлдэ абажа, мүн гар зэр зэмсэгүүдые, ду[...] хэрэгсэлнүүдые шэнээр хэхэ эрилтэтэй. Байгша [...] июниин 25-hаа оройтуулангүй бүхы машина, зэм[...]дэ заhабарилжа дүүргээд, тэжээл бэлэдхэлгэдэ [...] бэлэн болохо. Июниин 25-hаа июлиин 5 хүрэтэр [...]з, совхозуудай үбhэ хуряалга, силос даралгадаа [...]бэлэн болоод байhыень олониитын хүсөөр аймаг [...]дэ шалгалта хэжэ, элирүүлэгдэhэн дутагдалнуудые [...]аха хэмжээ абаха.

[Ба]йгша ондо гүрэнэй газарай фондhoo, мүн гүрэнэй [...]олоной фондhoo, харгын захаархи талмайhaa үбhэ [...]ажа абахын тула колхоз, совхозуудай захилаар тэ[...]ларые даалгажа үгэхөөр республикын Хүдөө ажа[...] министерство, Ой модоной ажахын министерство [...] аймгүйсэдкомууд уялгалагдаа. Энэ хүдэлмэри [...] оной июлиин 1 хүрэтэр дүүрэхээр хараалагдаба. [Ре]спубликын колхоз, совхозуудта сабшалан хадалан [...] зүбөөр, hайнаар ашаглахын, hайн шанартай үбhэ [...] бэлэдхэжэ абахын, энэ хүдэлмэридэ колхознигуу[...] совхозуудай, бусад эмхи зургаануудай хүдэлмэри[...] болон алба хаагшадые олоорнь хабаадуулхын тула [...]зуудай правленинүүдтэ, совхозуудай дирекцинүүд[...] гэжэ дурадхагдаба:

[...] сабшалангай тэгшэ газартань үбhэ хуряалгын [...]лмэридэ морин, тракторна косилкануудые болон [...] хуряаха, hүри хаяха бусад машинануудые хэрэг[...], бүхы хүдэлмэриие үргэлжэдэнь оньhожоруулха. [...]э оньhожоруулагдамал аргаар хуряажа, ногоо доо[...], hайн шанартайгаар сабшажа, hайхан үбhэ аба[...] бригада болон звенонуудта бэлэдхэhэн тэжээлэйнь [...] процентые үбhөөр гү, али мүнгөөр нэмэлтэ [...]эри болгон үгэхэ;

б) намаг, дэгнүүлтэй, шугы бургааhатай газарые гол түлэб гар хажуураар гү, али морин косилкаар сабшажа абаха. Энэ хүдэлмэри үбhэ хуряалгада жэгдэржэ орохын урда тээ хэгдэхэ болоно. Иимэ газарта үбhэ хуряажа байhан звенонуудта, ганса нэгэ хүнүүдтэ ажалайнь түлөөhые бэлэдхэhэн үбhэнэйнь зэргээр аккордно гуримаар түлэхэ. Намаг газарта, шугы бургааhан соогуур гар хажуураар сабшажа, үбhыень хуурай газарта гаргажа, hайн шанартайгаар hүрилhэн хүнүүдтэ үбhэнэйнь 25 процентые гү, али колхозой правлениин, совхозой дирекциин шиидхэбэреэр нэмэлтэ түлөөhэ болгон мүнгөөр үгэжэ болохо;

в) Баргажанай, Кабанскын, Прибайкалиин, Сэлэнгын, Түнхэнэй болон Хориин аймагуудта хулhа, ожорhо сабшаhан, июль, август hарануудта шииг ехэтэй газарhaa үбhэ тээжэ, эрьедэ гаргажа hүрилhэн хүнүүдтэ бэлэдхэhэн тэжээлэйнь 50 процентые үгэхэ гэжэ хараалагдаба.

hүүлэй жэлнүүдтэ республикын колхоз, совхозуудта газар дээрэ силос дарахада тэжээл ехээр гутадаг (40—50 процент хүрэтэрөө) байhыень хараада абажа, республикын Министрнүүдэй Совет иигэжэ тогтообо:

а) колхоз, совхозуудта энэ жэлдэ газар дээрэ обоолжо силос даралгые хорихо, энэ аргаар силос дарагшадые hалан назагай, ажахынуудта гүрэндэ хохидол ушаруулагшад гэжэ тоолохо;

б) бүхы колхоз, совхозуудта силос дарахын тула хажуу талаараа ханалагдаhан силосэй траншейнүүдые олоор бариха, мүн бии байгаа траншейнүүдые хүсэдөөр хэрэглэхэ, hандарhыень заhабарилха, сэбэрлэхэ. Траншейнүүдтэ силос богони болзорто, hайнаар даража хэхэ. 1966 оной июлиин 10 хүрэтэр 500, 1000 тонно силосэй орохо траншейнүүдэй типовой проектнүүдые колхоз, совхозуудта хүргэхыень республикын Хүдөө ажахын министерствэдэ даалгагдаа.

Тиихэдэ аймгүйсэдкомууд, үйлэдбэриин управленинүүд колхоз, совхоз бүхэндэ силосэй шэнэ түхеэрэлгэнүүдые бариха газарые шэлэн олохын тула табан үдэрэй хугасаада тусхай комиссинуудые байгуулжа, үйлэдбэриин управленинүүдэй мэргэжэлтэдэй хабаадалгатайгаар тодорхойлхо. Колхоз, совхоз бүхэндэ силосэй түхеэрэлгэнүүдые шэнээр бариха, заhабарилха, шэнэдхэн бүтээхэ тусхай барилгын бригаданuудые эмхидхэжэ, тэдэниие силос даралгын захалтар бүхы түхеэрэлгэнүүдые бэлэн болгоходо хэрэгтэй юумээр хүсэд хангаха. Колхоз, совхозуудта силосэй шэнэ түхеэрэлгэнүүдые барилгадань промышленна предприятинууд, эмхи зургаанууд туhалха ушартай. Кукуруза, наран сэсэг болон бусад ургамалнуудаар силос даралгын эхилхэhээ урид хээрын ногоогоор, полиин заха, намаг газарай ногоо сабшажа силостэ дарахыень колхоз, совхозуудта дурадхагдаа. Хээрын ногоогоор силос дарахадаа 0,5 процентынь зэргэ тэжээлэй дабhа холилсохо эрилтэ республикын Министрнүүдэй Совет табиба.

1966 оной июниин 10 хүрэтэр колхоз, совхоз бүхэндэ үхибүүдэй саад, ясли болон площадкануудай хүдэлмэриие hайжаруулха, мүн тэжээл бэлэдхэлгэдэ ябаhан хүнүүдтэ хамгын элеэ бэлдэхэ асуудалнуудые колхозуудай правленинүүдтэй, совхозуудай дирекцинүүдтэй хамта шиидхэхээр аймгүйсэдкомууд болон хүдөө ажахын үйлэдбэриин управленинүүд уялгалагдаа.

Буряадай «Сельхозтехникэ» нэгэдэл болон аймагуудайнь отделенинүүд 10 хоногой туршада республикын колхоз, совхоз болон бусад ажахынуудта үбhэ хуряалгын, силосэй ногоо хуряалгын техникэ заhабарилгада хэрэгтэй болохо запасной частьнуудые тодорхойлжо, дүүрэн хүрэхөөр хангаха, мүн үбhэ ябталан багсалхада хэрэгтэй проволоконуудаар хангахаар уялгалагдаа.

1966 оной июниин 20 хүрэтэр аймпотребсоюзуудта, сельпо болон магазинуудта үбhэ хуряалгада хэрэгтэй болохо зэр зэмсэгүүдые—гар хажуур, хайраг, тошила, алха, дүшэ, аргамжа гэхэ мэтэ хэрэгсэлнүүдые колхоз, совхозуудта, арад зондо хүсэд хүрэхөөр худалдаха эрилтэ Буркоопсоюзда табигдаа.

Үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэриие амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ эрилтэ аймагай совет болон хүдөө ажахын органуудай үмэнэ табигдаhан байна.

Газар дээрэ мелиораци эмхидхэхэ үргэн түсэб, газар таряалангые hайнаар эрхилэлгэ, энээнhээ үндэhэлэн хүдөө ажахын ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлгэ хадаа коммунизмын материально-техническэ үндэhэ hуури байгуулгын шухала хубинуудай нэгэн болоно. Энэ түсэбые амжалтатайгаар дүүргэлгэдэ колхознигуудые, совхозой хүдэлмэрилэгшэдые, бүхы ажалшадые партийна организацинууд элсүүлхэ гэжэ батаар найдажа байhанаа хэлэхыемни зүбшөөгыт. Энээнэй ашаар ороной экономикые хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ туhа нэмэри хэгдэхэ байна

(КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленум дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгэhөө)

Ахын аймагай «Коммунизм» колхозойхид нийтынгээ адууhа малда жэл бүри зелёнко ехээр таридаг болонхой. Артелиин механизаторнууд мүнөө Орлигой голдо тарилгаяа дүүргээд, Аха голой зүүн бэедэ ажаллана. Тиигээд Хара-Хужар, Урда тала гэжэ газарнуудта тарилгадаа орохонь. Механизаторнуудай урдаа табиhан зорилгошье ехэ. Тэдэнэй hайнаар ажаллабал, техникэ бүтээсэтэйгөөр ашаглабал, тарилга богони болзорто үнгэргэгдэхэ ха юм. Ерэхэ намар адууhа малынь тэжээлээршье хангагдаха, продукци ехээр абтаха болоно. Зураг дээрэ: тракторист В. Мунконов ажалдаа гарахаяа байна.

Д. ДУГАРОВАЙ фото.

2-дохёо УhАЛЖА ЗАХАЛАА

Уhалагдадаг газараа үргэдхэхэ, зүбөөр ашаглаха, намаг хатааха болон хүдөө ажахын ургамалнуудай тогтууритай баян ургаса абаха талаар КПСС-эй ЦК-гай майн Пленум ехэ программа хараалhан байна. Манай Хяагтын аймагай колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд парти, правительствынгаа анхарал оролдолгодо харюу болгон, урда урдынхиhаа улам урматайгаар, эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа байнхай.

Хабарай тарилгын урда тээ 3 мянга гаран гектар таряалан уhалагдаа. Энэ хүдэлмэри «Родина» колхозою эмхитэйгээр ябуулагдана. Мүнөө тус колхоз 1200 гектар таряалан ундалуулаад байнхай. Мүн эды шэнээн таряалан «Дружба» колхоздо уhалагдаа.

Колхоз, совхозуудай луговодууд сабшалангаа уhалха, үтэгжүүлхэ талаар баhал ехэ хүдэлмэри хэнэ. Хабартаа эдэнэр 5300 гаран гектар нуга сабшалан ундалуулжа, түсэбөө дүүргэhэн. Эдэ үдэрнүүдтэ хоёрдохёо уhалжа захалаа.

Уhанай газарта шэниисэ, кукуруза, саахарай свёкло гэхэ мэтэ үнэтэ ургамалнууд таригдаба. Ургасын гараса эдэ полинуудта илангаяа hайн.

Теэд хабартаа тарилгын урда тээ газараа уhалhанаараа hанаагаа амархагүй, ургамалай, ногооной ургажа байха үедэ шииг үгэхэ гээшэ мүнөөдэрэй шухала зорилго болоно. hүүлэй жэлнүүдтэ Хүдэри гол дээрэ томо хаалта барижа, ехэ сөөрэм—нуур тогтооhон байнабди. Энэ нуурhaa гараhан hубаг, ханаабуудаар нилээд ехэ газар хабартаа уhалагдаха байна. Иимэ сөөрэм-нуур үшөө олон газарта тогтоохо арга бии.

Гадна хүсэ ехэтэ насосоор уhа бүлэжэ, үндэр газарта гаргаад, уhалууриин ханаабаар табиха аргатайбди. Иимэ түхеэрэлгэ Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой Илан гэдэг арал дээрэ тодхожо, 200 гектар таряалан, 50 га сабшалан уhалха хүсэлтэйбди.

Эды шэнээн газар ундалуулхын тула голой уhые 6 метр дээшэнь гаргажа үгэхэ хэрэгтэй болоно. Эндэ секунда соо 250 литр уhа гаргаха насос табигдаха юм.

Ургамалай ургажа байха үедэ уhалхын тула уhа сасадаг машинанууд, бүлүүр насосно станцинууд хэрэглэгдэхэ. Жэшээнь, «Дружба» колхоздо уhа сасадаг гурбан машина хүдэлгэгдэнэ. Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоздо 2 насосно станци, 1 уhа сасадаг машина бии. Мүнөө «Дружба», «Родина» колхозууд полёо хоёрдохёо ундалуулжа захаланхай.

Тэхэтэй хамта намаг налхи хатаажа, сабшалан бэлшээри үргэдхэхэ хэмжээн абтана. Жэшээнь, Хяагтын совхозой Мөөрөөшын отделенидэ намаг, дэгнүүлдэ дарагдашаhан 300 гектар бэлшээри hайжаруулха хүдэлмэри нёдондо захалагдаа hэн. Үлүү уhанай гүйхэ ханааб татагдаад, дэгнүүлнүүд отологдожо хаягдана. Мүнөө энэ газарта мал адуулхаар зохид болонхой.

П. АГАФОНОВ,
Хүдэриин уhалууриин системын управлениин начальник.

ГАБШАГАЙГААР АЖАЛЛАНА

Нарhатын совхозой 3-дахи фермын 1-дэхи бригадын механизаторнууд hаяхан 100 шахуу гектар газар хахалба. Нэгэ үдэрөөр тарилгадаа гээгдээшье hаа, эртынгээ тарилга дүүргээ.

Үхэр тосхоной механизаторнууд энэ жэлдэ 700 гектарта эртын ороohoто ургамал, тэрэ тоодо 200 гектарта горох, 1000 гектарта оройн, 300 гектарта тэжээлэй ургамалнуудые тариха түсэбтэй. Тэндэ дүй дүршэлтэй, өөhэдынгөө хэрэг мэдэхэ хүнүүд хүдэлнэ ха юм.

Жэшээнь, тракторист Коновалов hүүлшын үдэрнүүдтэ Хонхог гэжэ газарта газар хахалаа, дискээр элдүүрилөө. Хэhэн хүдэлмэриинь шанар hайн гэжэ сэгнэгдээ. Александр Фролов, Павел Поздняковой агрегадууд үдэр бүхэндэ туд бүриин 50 гектар тарилга хэhэн. Эдэ агрегадуудай сеялщигууд В. Пантелеев, Н. Чайлен, Б. Лошкарев болон бусад тарилгын үедэ баhал hайнаар хүдэлөө. Мүн бусадшье агрегадуудынь бүтээсэтэйгээр хүдэлhэн урэ дүнтэй.

Үхэр тосхоной механизаторнууд тарилгые хаhа соонь, шанар hайнтайгаар дүүргэжэ, ерэхэ намар үндэр баян ургаса абаха уялгатай.

В. БАЙБОРОДИН.

АЖАЛАЙ ЭДЭБХИ ҮҮСХЭЛ

— Май hарынгаа түсэбые 101 процентээр дүүргэбэбди. Локомотив, электровоз, цельнометаллическа вагонуудые заhабарилха түсэб гүйсэд дүүргэгдээ. Хараалагдаhан түсэбhөө гадуур 13 мянган түхэригэй запасной частьнууд гаргагдаа, — гээд заводой үйлэдбэриин таhагые эрхилэгшэ С. И. Тоновский май hарын дүн тушаа зүблөөн дээрэ иигэжэ элидхэбэ.

Ленинэй ордено локомотив-вагон заhабарилгын заводой хүдэлмэрншэд, алба хаагшад болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд үнгэрhэн hарада горитойхон амжалта туйлаба. Илангаяа дизельнэ, механическа, электромашина, газокарбидна вагон-комплектовочно цехүүд графигай ёhoop ажаллаа. Коммунис ажалай ударнигуудай тоо олошороо. Продукциинуудаа hайн шанартайгаар тушаадаг мастерска участогууд мүн олошорhон байна.

Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ hара бүриингөө түсэбые үлүүлэн дүүргэhэнэй ашаар заводой коллективэй абаhан социалис уялга амжалтатайгаар бэелүүлэгдэбэ. Жэшээнь, табан hарын турша дотор 112 мянган түхэригэй продукци түсэбhөө гадуур үгтөө, тэрэ доодо хоёр жаротрубна котел, 68 тонно булад, 37 тонно зэд шудхалга түсэбhөө гадуур үгтэhэн байна.

Материал болон электрын элшэ хүсэ алмаха талаар, мүн горитойхон амжалта туйлагдаба.

Локомотив-вагон заhабарилагшад июнь hарынгаа түрүүшын арбан хоногой түсэбые үлүүлэн дүүргэжэ, СССР-эй Верховно Соведые hунгаха hунгуулиин үдэрые ажалай эрхим бэлэгээр угтахын түлөө шармайн оролдожо эхилэнхэй.

Г. ДОНДУКОВ.

ЧЕХОСЛОВАКИИН КОММУНИС ПАРТИИН XIII СЪЕЗДЫН ТОГТООЛ

[П]РАГА, июниин 7. (ТАСС). Со[циали]с обществын хүгжэжэ байhан, [...]йн хүгжэлтэдэ социалис оро[но]й хани нэгэдэлэй шиидхэхы [...] үзүүлдэг болножо байhан эрхэ [...]лда Чехословакиин Коммунис [пар]тиин XIII съезд үнгэрөө гээд [...]тэй XIII съездын тогтоол соо хэ[...]нэ. «Манай обществые саа[ша]нь али бүхы талаhaань хүгжөө[хын] түлөө» гэжэ нэрлэгдэhэн энэ [...]лые ЧТК агентство тараагаа.

[...]оной экономическа саашанхи [...]лтын асуудалнууд тогтоол соо [...]ой hүүри эзэлнэ. Национальна [...]ые 22—24 процентээр нэмээ[...]9 миллиард тухай киловатт-час [элект]роэнерги гаргадаг болохо, ажа[...]бүтээсые 22—23 процентээр [...]лүүлхэ, арадай ажахыда хүдэ[...]дэй тооe 300—320 мянган [...] олон болгохо, химическэ [промы]шленностиин үйлэдбэриин хэм[...] 50 процентhээ бага бэшээр [...]лүүлхэ гээшэ 1966—1970 [...]дай, табан жэлэй түсэбэй гол [...]гонууд болоно.

[...]оной арадай ажахые 1980 он [...]эр хүгжөөхэ холын хараата [...] ойрын үе соо зохёохо шухала. [...]мическа дээгүүр үрэ дүн туй[...] зорилгоор материальна урма[...] ажахын тоосоон, ашаг үрэ ту[...]гол ёhонуудые үргэнөөр хэрэг[...] шухала гэжэ заагдана.

[...]оной өөрыгөө хамгаалха шада[...] саашадань бэхижүүлхэ шу[...]хала байhые КПЧ-гэй XIII съезд заагаа. Советскэ Союзтай бата бэхи холбоотой, хани барисаатай байха, Варшавска договорто хабаададаг оронуудай арминуудай нэгэдэлтэй, холбоо барисаатай байха гээшэ республикын аюулгүй байха, манай арадуудай эрхэ сүлөөтэй байха гол эшэ үндэhэн болоно гээд тогтоол соо онсолон тэмдэглэгдэнхэй.

Пролетарска интернационализмын гол ёhонуудта үнэн сэхэ байдаг КПЧ хадаа империализмда, дэлхэйн хархис этэгээдүүдтэ эсэргүү хамтын тэмсэлдэ уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй бүхы отрядуудай нягтаар жагсахын тулада өөрhөө дулдыдаха бүхы юумые хэхэ гээд тогтоол соо саашадаа хэлэгдэнэ.

Советскэ Союзтай холбоогоо, хани барисаа болон аха дүүгэй харилсаагаа саашадань бэхижүүлэн гүнзэгырүүлхэ, дэлхэйн социалис хани барисаатай оронуудай нэгэдэлые бэхижүүлхэ. Экономическа Харилсан туhалалсалгын Соведэй ажал ябуулгые, Варшавска договорой оронуудай харилсаа холбооe саашадань нарижуулан hайжаруулха, үргэдхэхэ, мүн империализмын ээрхэг түримхэй политикада эсэргүүсэн, бүгэдэ нийтын эб найрамдал хангаха, американ ээрхэр түримхэй ябуулгада эсэргүүсэн, вьетнам арадай хэжэ байhан үнэн зүб тэмсэлые дэмжэхын түлөө тэмсэл, Баруун Германиин империализмын милитарис, үhөө нэхэхые эрмэлзэдэг политикада эсэргүүсэн, дарлагданги арадуудай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе али бүхы талаарнь дэмжэхын түлөө тэмсэл шангадхаха гээшэ түрүүшын ээлжээнэй шухала зорилгонууд болоно гэжэ XIII съезд тоолоно.

Съезд дээрэ бусад документнүүд мүн лэ баталан абтаа. Хүдөө ажахын продукциие жэл бүхэндэ дунда зэргээр 2,5—3 процентээр ойрын үе соо нэмээдэг болохо зорилго хүдөө ажахын талаар партиин политика тухай КПЧ-гэй XIII съездын резолюци соо табигдаhан байна. Научна болон техническэ дэбжэлтые түргэдхэhэнэй, үйлэдбэреэ ашагтайгаар эмхидхэлгые, үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые шадамараар ашаглалгые хангаха аргаар хүдөө ажахыдахи нийтын ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ гээшэ шухалын шухала зорилгонуудай нэгэн болоно гээд съезд тоолоно.

«Социалис обществодохи национальна комитедүүдэй байдал болон зорилгонууд тухай» резолюци соо иигэжэ хэлэгдэнэ. Нютагуудта экономическа болон культурна ажабайдалые хүгжөөхэ, ажабайдалые hайжаруулха, хүн зониие коммунально-ажаhуудалай талаар хангалгые үргэдхэхэ, хүдөө ажахые ашагтай үрэтэйгөөр хүгжөөхэ гээшэ гол зорилго болоно гэжэ парти тоолоно.

Хани барисаанай совет бүлгэмүүдэй союзай сесси

[МО]СКВА, июниин 7. (ТАСС). Хани [барис]аанай совет бүлгэмүүдэй сою[за]й [...]бадахи сесси мүнөөдэр Моск[вад]а нээгдээ. Хани барисаанай 46 [...]эй, hалбаринуудай 14 секциин гэшүүд, бүхы союзна республиканудай олониитын түлөөлэгшэд сессидэ хабаадана.

Союзай ажал ябуулга, КПСС-эй XXIII съездын шиидхэбэринүүдэй үндэhөөр тэрэнэй бэелүүлхэ зорилгонууд тухай тоосоото элидхэлые энэ нийтын организациин президиумэй түрүүлэгшэ Н. В. Попова хэhэн байна.

М. А. Суслов, А. П. Кириленко, П. Е. Шелест, П. М. Машеров hунгагшадтаяа уулзаба

ЛЕНИНГРАД, июниин 7. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй депутатда кандидат, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. А. Сусловтай Ленинградай Кировскэ hунгуулиин округой hунгагшад мүнөөдэр А. М. Горькиин нэрэмжэтэ Культурын ордон соо уулзаа.

Суглаарагшадай зүгhөө халуунаар угтагдан М. А. Суслов үгэ хэлээ.

СВЕРДЛОВСК, июниин 7. (ТАСС). Свердловско-Чкаловска hунгуулиин округой hунгагшад Оперо, баледэй театр соо болоhон hунгалтын урда тээхи суглаанда ерэжэ, СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй депутатда кандидат, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь А. П. Кириленкотэй уулзаа.

А. П. Кириленко үгэ хэлэжэ, суглаарагшадта халуунаар угтагдаа.

КИЕВ, июниин 7. (ТАСС). Киевско-Жовтнево hунгуулиин округой hунгагшад СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй депутатда кандидат, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Украинын КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь П. Е. Шелесттэй мүнөөдэр эндэ уулзаа.

П. Е. Шелест суглаан дээрэ үгэ хэлээ. Тэрэниие суглаарагшад халуунаар угтаhан байна.

МИНСК, июниин 7. (ТАСС). Минско-Советскэ hунгуулиин округой hунгагшад СССР-эй Верховно Соведэй депутатда кандидат П. М. Машеровтэй мүнөөдэр уулзаа. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Белоруссиин КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь П. М. Машеров Национальностьнуудай Соведэй депутатда энэ округhoo hунгагдахаар зүбшөөлөө үгэhэн байгаа.

Суглаанда хабаадагшадай зүгhөө халуунаар угтагдан, П. М. Машеров үгэ хэлээ.

МНРП-гэй СЪЕЗД

УЛААН-БААТАР, июниин 7. (ТАСС). МНРП-гэй ЦК-гай тоосоото элидхэлые мүнөөдэр хэхэдээ, МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Ю. Цеденбал Монголой коммунистнуудай XV съезд дээрэ иигэжэ мэдүүлээ. Гурбадахи табан жэлэй түгэсхэгдэжэ, МНР-эй арадай ажахые, соёл культурые хүгжөөхэ дүрбэдэхи табан жэлэй эхилжэ байhан үедэ партиин съезд зарлагдаа.

Монголой Арадай Республикын туйлаhан хүгжэлтын гол дүнгүүд юуб гэхэдэ, монгол арад МНРП-гэй хүтэлбэреэр, Советскэ Союзай али бүхы туhаламжада, бусад социалис оронуудай дэмжэлгэ болон харилсаа холбоондо түшэглэн, мүлжэлгэ[...]нэ ангинуудые, хүниие хүнэй мүлжэхэ шалтагаануудые усадхаа. Үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдэй энгэй үмсэ байлгые болюулжа нийтын зөөри болгон батадхаа. Энэнь социалис обществын экономическа үндэhэ hуури болножо үгэнэ.

Феодализмhaa социализмда дамжан орохо түүхэтэ үеые монгол арад түгэсхөө. МНРП-гэй XV съездын хаража үзөөд, баталан абаха партиин шэнэ программа социализм байгуулжа түгэсхэлгын үедэ МНРП-гэй бэелүүлхэ жэнхэни хараа шугамые элеэр тодорхойлхо байна. Энэ хараа шугам хадаа социализмын материально-техническэ үндэhэ hуури байгуулгые түгэсхэхэ, ойрын үе соо МНР-ые индустриально-аграрна орон болгохо ябадал мүн гээд элидхэлшэ заагаа.

МНР-эй экономикын хүгжэлтын асуудалнуудта тогтоходоо, 1965 ондо ороной промышленна үйлэдбэриин нийтэ хэмжээн 1960 онойхитой сасуулбал 1,6 дахин ургаа гээд МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь тэмдэглээ. Гурбадахи табан жэлдэ промышленна продукциин ургалта жэлдээ дунда зэргээр 10,5 процент болодог байгаа. Энэ үе соо хүдөө ажахые хүгжөөлгөөр горитой амжалтанууд туйлагдаа. Мал ажалай продукциие абалгын хэмжээн 13 процентээр, газар таряалангай продукциин хэмжээн 29,7 процентээр нэмээ.

Дүрбэдэхи табан жэл МНР-ые социалис ёhoop индустриализацилха хэрэгтэ шэнэ шухала шата болножо үгэхэ байна. Энэ табан жэлэй турша соо промышленна продукци бүхы дээрээ 1,7—1,8 дахин нэмэхэ. Промышленна продукци жэлдээ дунда зэргээр 11—12,5 процентээр ургаха. 1960 онойхитой сасуулбал шэнэ табан жэлдэ МНР-эй национальна доход 30 процентээр нэмэхэ.

Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй асуудалнуудта тогтоходоо, Ю. Цеденбал иигэжэ онсолон тэмдэглээ. Энэ хүдэлөөнэй нэгэдэлые хангаха угаа шухала, дэлхэйн диилэнхи олонхи коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинууд марксизм-ленинизмын хараа бодолые батаар баримтална, коммунис хүдэлөөнэй зэргэдэхи арсалдаае зайсуулхын, жагсаалыень батадхахын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэнэ.

Америкын империализмые, Вьетнамда хэжэ байhан ээрхэг түримхэй ябуулгыень Ю. Цеденбал эрид шууд буруушаагаа. Тэмсэжэ байгаа Вьетнамда үрэ ехэтэй туhаламжа тааралдуулан үзүүлхэ гээшэ мүнөө социалис оронуудай, коммунис партинуудай түрүүшын ээлжээнэй интернациональна уялга болоод байна.

Монгол арадай гайхамшагта илалтануудай дүн гаргаhан, социалис общество байгуулха программа хараалhан нүхэр Цеденбалай элидхэлые съездын делегадууд, айлшад ехэ анхаралтайгаар шагнаа.

УЛААН-БААТАР, июниин 7. (ТАСС). МНРП-гэй Центральна шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэл съездын үдэрэй заседани дээрэ шагнагдаа. Энэ элидхэлые комиссиин түрүүлэгшэ Б. Цэрэннадмид хэбэ.

Удаань «1966—1970 онуудта МНР-эй арадай ажахые, соёл культурые хүгжөөхэ IV табан жэлэй түсэб тушаа МНРП-гэй XV съездын директивэнүүд тухай» элидхэлые МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, секретарь Д. Моломжамц хээ.

АРАДАЙ КАНДИДАДУУД

ҺАЙН ХҮН ТУХАЙ ҮГЭ

I. Гурбан бэшэг

Олон бэшэгүүд cooһoo гурбыень абааб. Гурбан ондоо хүнэй бэшэгүүд, гурбан хүнэй һанамжанууд. Бэшэг бүхэниинь ондо ондоо тээһээ ерэһэн. Нэгэниинь Ахын аймагай Орлик тосхонһоо. Нүгөөдэнь—Сэлэн-Дүүмэһээ. Гурбадахинь... Гурбадахи тухайнь нэгэ заа хожом турбуулаа нэгэ мэдээжэ хүн тухай, һанамжануудынь хоорондоо хөөрэлдэжэ бэшэһэндэл хэлэхэбди. Теэд алиниинь алишье гэлтэгүй — адли удхатай.

НЭГЭДЭХИ БЭШЭГЫНЬ:
«Бидэнэр, Улаан-Үдын интернат һургуулиие дүүргээд, 1958—1960 онуудта Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо классаараа ошожо, ажалай һургуули гарагшад. Жамсо Бальжинимаевичта Социалис Ажалай Геройн нэрэ олгогдоо, тиигээд СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдээ гэжэ дуулахадаа ехэ баярлаабди.

Һургууляа дүүргэмсээрээ ажал хүдэлмэри хэжэ олонхимнай үзөөгүй улад ерээ һэмди. Бидэ 14 хүн байгаабди. Жамсо Бальжинимаевич түрэһэн эгэсэ мэтээр бидэндэ ходо һургаал заабари үгэдэг, зэмэлхэ газартань зэмэлээд, хүхеэхэ газартань хүхеэгээд байгша һэн. «Һайн хүдэлэгты, һургууляа бү мартагты» гэжэ бидэндээ ходо һануулдаг байһан юм.

Юрэдөөл Жамсо Бальжинимаевичай ашаар бидэнэй оломнай хүн болоо юм гэхэдэ буруу бэшэ даа. Хараад үзыт—мүнөө хэмнай хаана юу хэжэ ябанаб.

Миша Харамаев Хурамхаан нютагаа бусаад, Эрхүүгэй финансово-экономическа институдта заочноор һуража байна.

Сергей Мангутов Эрхүүгэй хүдөө ажахын институт дүүргээд, һайн мэргэжэлтэ болонхой.

Юрий Хусаев медицинскэ институт дүүргээ.

Борис Цыдыпов Володя Эрдынеев хоёр Улаан-Үдын хүдөө ажахын институдта һуралсана. Галя Захарова мүнөө багша. Сэсэг Дамбаева Маша Аюшеева хоёр педагогическа институт дүүргэхээ байна.

Майя Савинова, Вера Таханова Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздоо үлэһэн. Хадамда гараад, һайн һуунад.

Мүнөө бидэ иигэжэ тараһаншье мүртөө Жамсо Бальжинимаевичые, бидэниие замдамнай гаргаһан колхозые ходо һанажа, һайнаар дурдажа ябагшабди.

Е. ЗАМУРАЕВА, фельдшер».

ХОЁРДОХИ БЭШЭГЫНЬ:
«Хүндэтэ редакци!

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Ж. Б. Ванкеевтэ Социалис Ажалай Геройн нэрэ олгогдоһон тухай мэдээсэл, тэрээн тухай «Түрүүлэгшэ» гэһэн статья уншаад байхадаа, ошожо амаршалха дурамни ехэ хүрөө. Теэд 40 километртнай нам шэнги хүндэ горитойхон шуу даа. Тиигээд лэ тэрэ дороо почто гүйжэ ошоод, амаршалгын телеграмма табяаб.

Энэ хүниие хаанаһаа таниха байгаа хүмши гэжэ һуралтай бэзэ. Одоол һайн мэдэхэ хүмни гэхэдэ, Жамсо Бальжинимаевич юм.

1945 бэлэй гү, али 1946 ондо һэн гү—тэрээгээршье яахамнайб—Ж. Ванкеевэй армиһаа ерэмсээрнь колхозой түрүүлэгшэ болгоо һэн. Тиигээд 1946 оной һүүл багаар Жамсо Бальжинимаевич минии нүхэр Никоновтой Сэлэн-Дүүмэдэ уулзаһан юм. Тэрэ үеэр колхоздо хүн дутуу, бэрхэтэйхэн байгаа даа. Нүхэрни үдэшэнь тэртээ ерээд, «колхоз ошоё, юун гэжэ һананаш» гэбэ. Юун гэхэбиб даа—ошохолһаа ошохо хүн бэзэбди гээ гүш даа.

— Зай Сергей, хүнүүдтээ талха эдүүлжэ саҙхая. Энэ шулуун тээрмэдэ мотоор табия,—гэжэ Жамсо Бальжинимаевич минии нүхэртэ түрүүшын даалгабари үгөө һэн.

Хаанаһааншье юм һэм, ЗИС-5 гэжэ газогенераторна мотор олобо. Тэрэнээ тээрмэдэ тодхоноһоон хойшо нүхэрэй һайн юумэ болошоо һэн.

Удаашыгүй колхоздо электростанци баригдаха гэжэ шиидэһэн юм. Бибад Сергей Жамсо Бальжинимаевич хоёр үдэр һүнигүй ниитэ гүйлгэлдэжэ, хэрэгтэй юумэнь сүйлгэжэ бэлэй. Улам саашаа болоходоо ниллорама табяд, барилга эхилүүлээ һэн.

Мүнөө дуулахадам, колхозной танигдахаар бэшэ болоһон байгша. Нэгэтэ аргагүй шалтагаан болоод, 1952 ондо колхозһоо гаража ошоһон хүмди. Эгээ хатуу сагые дабаһан мүртөө, эгээл оролдолгоёо харюулжа эдлэхэ үедөө ябашаһандаа ехэл гомдогшобди.

Һайн хүн тухай дулаахан бэшэхэ һанаатай һэм, теэд юун болооб даа—заһаад газетэдээ гаргаа һаатнай ехэл баярлаха байнаб.

Е. НИКОНОВА, гэрэй эзэн.»

ГУРБАДАХИ бэшэг тухайнь ондоо хэлэхэ гээ һэмди. Юуб гэхэдэ, энээниие бэшэһэн хүн нүхэр Ванкеевые таниха гүй юм. Зүгөөр Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз, тэрэнэй түрүүлэгшэ тухай ходо дууладаг, һонирходог хүн. Аяар холо сэрэгэй албанда ябаһан мүртөө Ж. Б. Ванкеев СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат болоо гэжэ дуулахадаа өөрынгөө баярые редакцяар дамжуулжа мэдүүлнэ.

«Совет хүнүүдэй амгалан байдал сахигша байһан намда минии түрэл Буряад нютагта иимэ хүндэтэй хүнэй бии байһандань тоншье урматай байна.

Дайнаи халуун гал соо ябажа гараһан хүн иимэл байха ёһотой даа. XXIII съездын баталһан табан жэлэй түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ фронт дээрэ баатарлигаар дайлалдаһандаал адляар өөрынгөө хубитые оруулха байһандань гүнзэгы найданаб.

Х. БУДАЕВ, инженер-капитан.»

Бэшэхэ гэжэ байһан хүн тухайшни иимэ дулаахан, тодо һонор бэшэгүүдэй ерэхэдэ, саашань юушье хэлэхэбши даа гэжэ түрүүшээр һанагдахаар болоно. Теэд нэгэ заа бодоод үзэхэдэ, Жамсо Бальжинимаевич тухай хөөрэхэ юумэн үшөөл олон байха юм.

Эгээн түрүүн нүхэр Ванкеевэй хорёод жэл соо хүтэлбэрилжэ ябаһан колхозтой танилсая.

II. Үнэр һуудалтай Юрөө

Урдань Дээдэ-Юрөө, Доодо-Юрөө, Талын-Булаг, Үрмын адаг, Хужарта, Үдэнгэ гэхэ мэтын олон тосхонууд байһан.

Түргэн урасхаалта Химнэ голые зубшан, Хамар дабаанай хада хүбшэ хаяалан, уруугаа өөдөө олохон айлнууд һуудаг һэн. Мүнөө Юрөө гэжэ бултыень суглуулһан нэрээр хэлэхэдэ, Таширайшье, Үдэнгынше зон хэр буруушааха бэйха ааб даа.

Орон дэлхэй дээрэ гоё һайхан нютагууд олон бэзэ. Теэд юрөөгөөрхин манайл нютагһаа гоё, үнэр газар холо ойро олдохогүй байха гэжэ хэлсэдэг. Өөрынгөө нютаг иигэжэ тэдэнэй магтахань зүбтэйшье ёһотой.

Хуушанай үбгэдөөр хөөрэлдэхэдэ, манай Химнын эрьеэр ябажа үзөө һэн гүш гээд, нэгэ заа бодолгото боложо, энэ голой нэгэ хотирхой дээрэ манхыжа һууһан хабсагай тээшэ зааха. Тиигээд тэрэ хабсагай дээрэ һиилэгдэһэн амитадай, хүнүүдэй дүрсэ тухай хэлэхэ, үльгэр туужыень уянгалан хөөрэхэ. Энэ дүрсэнүүд ямар сагта, хэн гэдэг бэлигтэнэй гараар бүтээгдэһэн юм—одоошье мэдэхэнь бэрхэтэй байха. Зүгөөр нютагай үбгэдэй хэлэгшээр, энэ дүрсэнүүд Юрөөгэй хэшэг далга юрөөһэн удхатай юм ха.

Теэд яахаб, үльгэр туужа байгаал юм бэзэ. Буряад зон аман бэлигээр баян, урлалгын хэрагые хүндэлжэ һайхашаадагынь мэдээжэ. Мүнөө үедэ тэрэ үльгэр соо хэлэгдэдэг хэшэг далга өөрынгөө гараар бүтээжэ, хүртэжэ байһан Юрөөгэй улад нютагаа бүришье һайхан, ёһото үльгэрлэжэ харуулхаар болгоол даа.

Эндэ Буряад орон соо эгээ томо ажахынуудай нэгэн байдаг.

Юумэнэй ехэ багые тоогоор жэшээлжэ харуулдаг гээшэ. Энэ хөөрөөн соогоо бидэшье нэгэ хэды тоо харуулая. Колхоздоо 50 мянга шахуу хонитой, гурба мянгаһаа олон үхэртэй, арба мянга гаран гектар тариалантай. Эдэ тоонууд хэдышье ехэ мүртөө үшөөл бодото байдалые тодоруулнагүй. Тиимэһээ колхозой гэшүүн бүхэндэ юун хүртэнэб гээд харая. Хүн бүхэндэ 60 толгой хонин, гурбан толгой бодо мал, арбан гектар тариалан. Иигээд ерэхэдэ урдань иимэ зөөритэй бүхэли айл гэжэ Юрөөдэ үсөөхэн юм һэн гэжэ үбгэд хэлэдэг, орхихо юм.

«Адуу мал—адаг баян» гэһэн урдачай үгэ бии. Энэнэй удха изагуур тайлбарилһан үгэнүүд баһа үсөөн бэшэ. Нэгэниинь хадаа баяшуулые муудажа хэлэһэн гэдэг. Нүгөөдэнь—малаар баяшуул баһалтые баридаг, хүниие доромжолдог, мүлжэдэг дээрэлхэн айлнуудые хэлэһэн гэхэ. Баһа — хашаа дүүрэн малтай аад, тэрээнһээ байһан ашаг эдихэ юумэгүй байдаг ушарые тодорхойлхо гэлсэдэг. Тээд эдэ тайлбарилалнуудай зүб буруунь шалгаад шахаад яахамнайб—зүгөөр лэ мүнөөнэй үедэ, колхоз, совхоз дээрэ абажа хэлэхэдэ, «адуу мал—адаг баян» гэдэг хуушарһан үгэ манай сагые зүбөөр харуулжа шадахагүй байна гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Колхозой баялиг одоол мал адууһан шуу. Карл Марксын нэрэмжэтэ артелиин жэлэйнь олзо нэгэ миллион хоёр зуу мянга шахуу, тиихэдэ энээнэй 70 процент шахуунь ганса хонин ажалһаа абтана.

Һүрэг олон мал адууһаниинь колхознигуудай һайн ажаһуудалай эшэнь, гүрэндэ уялгаяа дүүргэдэг гол тулгууринь болонхой. Мүнөө колхознигуудай һарынь дунда зэргын салин 90 түхэригһөө доошо бэшэ. Дунда зэргын шуу даа! Эрхимүүдые абаха болоо һаа, 150—200 болохо. Энээн дээрэ үшөө нэмэлтэ түлбэри абалсая. Үнгэрөөшэ жэлдэ хонишод Ж. Жугдурова, Б. Батуева гэгшэд ажалай нэмэлтэ түлбэреэр дүшэ-дүшэн хони абаһан байха юм.

Иимэ олзотой байхадаа колхознигууд ямар һуудалтай байгааб—мэдээжэл даа.

Гол үйлсэ уруунь мантан ехэ, сагаан шулуун һургуулиһаа эхилээд, Соёлой байшангһаа саашаа, шэнэ шэнэ гэрнүүд тэбхылдэхэ. Һүүлэй хэдыхэн жэлдэ зуу гаран гэр колхозой мүнгөөр баригдаа, тиихэдэ гурбан айл бүхэнэй нэгэниинь

өөрынгөө зөөреэр шэнэ байшан бариһан гү, али хуушанаа һэльбэжэ табиһан.

Дуулагты даа, Жамсо Бальжинимаевич юун гэжэ хөөрэнэб:

—Нүхэр Никонова зүб бэшэнэ. Дайнай һая дүүрөөд байхада, шэнэ барилга гэхэһээ байтагай, хуушан юумэ халта һэльбэхэ гэхэдэшни арга олдогшогүй бэлэй. Мүнөө ямар сасуури байхань гээшэб. Жэл бүхэндэ зуун хори-гуша мянган түхэриг ганса барилгада гарганабди. Энэмнай мүнөөнэй шэнэ мүнгөөр шуу,—гээд тодоруулан тэмдэглэнэ.

Колхозой хүтэлбэрилэгшэ хүн зондоо өөрөө ханамжатай, хүн зониинь өөрыешни хүндэлдэг байхаһаа ондоо ямар ехэ сэгнэлтэ байхаб. Жамсо Бальжинимаевич эгээл энээндэ хүртэһэн хүн. Теэд ажалайнь хэрэг һанаандань үшөөл хүрэдэггүй.

—Жамсын һанаанда хэзээ хүрэхэ хүмши,—гээд колхознигууд ходо урагшаа һанаатай ябадагыень ехэл тодожо хэлсэдэг.

Бидэнтэй хөөрэлдэхэдөө Жамсо Бальжинимаевич мүн лэ хойшонхи хэрэг тухайгаа ехэнхидээ бодоно.

—Мартын Пленум ехэхэн юумэ заажа үгөө. Эгээл колхозник бүхэнэй бодожо хүсэжэ ябаһаниинь ха юм даа,—гэжэ түрүүлэгшэ хөөрэнэ.— Мүнөө колхозой хэрэг, бүтээхэ гээшэ юрэдөө өөрэһөөшни болохо болоол даа.

Энэ жэлэйнгээ түсэбые колхоз бодото шэнэ ёһоор зохёогоо. Урдань мяха, һү, нооһо, таряа абаха хараалажа хэхэдээ, гүрэндэ тушаагдаха хэмжээнтэйнь лэ мүргэлдүүлдэг байгаа. Харин энэ жэлдэ гүрэндэ продукци тушааха хубилгагдахагүй даабаритай байхадаа, алишье юумые нилээд ехээр үйлэдбэрилхэ гэжэ хараалһан байна. Мүнөө жэл 1300 центнер нооһо, 6300 центнер мяха, 16000 центнер һү тушаахаар түсэблөө. Энэнь нёдондо жэлэйхиһээ һураггүй ехэ, мүн гүрэнэй даабариһаашье үлүү байха юм.

— Үүсхэлтэй хүдэлмэри, урмашал гээшэмнай юунһээшье үлүү юм байна. Бүтээсэтэй юумэ хээ һаа түлбэриньшье һайн гэжэ мэдэхэдээ, урдань хоёр хүнэй хэхэ юумые мүнөө нэгэн хэдэг болоо гэлтэй,—гэжэ Жамсо Бальжинимаевич хөөрэнэ.

Гэрэй һайханиие эзэниинь мэдүүлдэг, нютагай һайханиие уладынь суурхуулдаг гэжэ хэлсэдэг. Энээнэй зүбыньшье аргагүй. Юрөө нютагай һайханиие тэндэхи хүнүүд суурхуулна. Тэдэнэй нэгэниинь—Жамсо Бальжинимаевич.

ерээд, һаалиин дүүрэхэлээр лэ хүдэлмэришэдөө эрьехэеэ гарадагыень мэдэхэгүй байһандаа аягүйрхэнэш.

Жамсо Бальжинимаевичтай уулзаха гээ һаа, үглөөгүүр эртэ гү, али һүни орой саг шэлэхэ хэрэгтэй. Колхозой ажахы ехэ, ажалынь баргадашагүй. Ганса малшадайнгаа байрлаһан газарнуудаар нэгэ-нэгэ үдэр байгаад ерэхэ гээ һаань, жэл хүрэхэгүй юм гэжэ колхознигууд хэлсэдэг. Тиимэшье мүртэнь Жамсо Бальжинимаевичай өөрөө нюдөөрөө хаража, хүнүүдээрээ золгожо хөөрэлдөөгүй газар гэжэ юрэдөө байдаггүй.

— Хайшан гэжэ үрдидэг хүн юм, иимэл ха даа түрүүлэгшэ ябадаг гээшэ ааб даа,—гэжэ колхозой үбгэн гэшүүн Дашисамбу Даксанов нэгэтэ хөөрэжэ һууһаа һэн.

Иимэл хадаа түрүүлэгшэ...

Эдэ үгэнүүдэй гүнзэгы удхатайень олон дахин хаража, мэдэжэ абаа һэм.

Нэгэтэ уршаг болоод, шэнээр барижа байһан өөрынь гэр галда орошоһон юм. Хэдэн жэл соо нөөсэлжэ суглуулһан зөөри огторгойдо гарашоо бэлэй. Хэншье хадаа шаналха, хайрлаха бэзэ даа. Теэд энэ ушарай болоһоной удаа тээхэнэ Жамсо Бальжинимаевичтай уулзагдаһан юм. Малаа хайшан гэжэ ондо оруулха гээшэб гэһэн бодолоор дүүрэн, өөрынь байдалда бүри юуншье болоогүй шэнги байгаа бэлэй. Тиихэдэ хатуухан лэ хүн байна гэжэ һанаа һэм.

Колхоз соогоо хоёрдохи Герой, нютаг дээрээ дүрбэдэхи Герой.

Энэ колхозой гэшүүн, Социалис Ажалай Герой Пылжит Жалсановатай бүри һая Улаан-Үдэдэ нэгэ суглаан дээрэ уулзаа һэм. Суута һаалишан совет-монголой аха дүүгэй хани барисаанай бүлгэмэй суглаанда ерэһэн байгаа. Юрын һаалишан уласхоорондын, социалис орэнуудай аха дүүгэй барисаанай хэрэг шиидхэлсэхэдээ, өөрынгөө үдэр бүриин ажалда хандаһандал анхаралтай байгаа һэн.

— Ехэ баяртай байнабди. Жамсо Бальжинимаевичнай...—гээд, халта зогсоһон бэеэрээ Пылжит Жалсанова иигэжэ хэлэбэ: — Жамсын хүсөөр хуу юумэеэ хэжэ байһан аад, бидэнэрынь орден, медальтай. тэрэмнай юумэ үгы ябахадань аягүй байгша һэн.

Эдэнэр шэнги ажалай баатарай суудa үшөө хүртэлсөөгүйшье һаа, Юрөө нютагаа үнэржүүлжэ ябаһан юрын хүнүүд хэды олон бэ даа. Захаһаа абаад Бүтэд Батуева. Жамсо Жугдуров хоёртой танилсая. Цырен Дондукова, Дамби Будажапов, Дондок Доржиев гэгшэдые харая. Эдэ Юрөөгэй хонишод. Юрын улад. Теэд хэн бүхэниинь колхоздоо хэды шэнээн туһа хүргэнэб! Хонин бүриһөө хурьга абана. Отара бүхэндэнь 700—800 хонин.

III. Иимэл ха даа түрүүлэгшэ

Цырендоржи Цыдендамбаевич Галсанов, колхозой партийна организациин секретарь, бүри эртэ үглөөгүүр правлени тээшээ ошоно.

— Мүнөөдэр һаалишадайнгаа хүдэлмэриин дүн гаргаха ёһотой аад, Жамсо Бальжинимаевичай гаража ябашоогүйдэ уулзаха гэжэ ябанаб.

— Холо ябаха гээ юм гү?

Секретарь нам тээшэ гайхаһан нюдөөр харана. Һаалишадаар адли бодожо, контородоо

Зүгөөр удангүй өөрынгөө сэгнэлтые өөрөө буруушааха баатай болоо һэм. Нэгэ ушар хадаа энхэрэг зантай, хүндэ дуратай, һайн һанаатай, ёһотойл хүн байһыень намда харуулаа һэн.

Правлени cooһoo гаража ошохоёо байтарнь нэгэ эхэнэр орожо ерээд, юушье дуугарангүй, үг-маг татажа байба.

— Би дуулаа һэм, үглөөгүүр машина эльгээгээб, больницада абаашаа ёһотой. Гэртэхиниинь эдихэ ууха юумэтэй юм гү, али үгы, би мүнгэ үгэхэ заабари үгөөб,—гээд тэрэ эхэнэртэ түрүүлэгшэ хэлэбэ.

Һүүлээрнь мэдэхэдэмни, нэгэ отара харагша хүн үбшэлөөд, тэрэ зуурынь туһалха хэрэгтэй болоһон байгаа. Энэ эхэнэр хадаа тэрэнэй түрэл байһан аад, үбшэлөө гэжэ дуулагаха гэжэ ерэхэдэнь, түрүүлэгшэ хуу хэмжээ абажархиһан байба.

Колхозой байдалда эдэ мэтын жэшээнүүд үдэр бүри боложол байдаг юм бэзэ. Теэд энээхэн ушар ехэл дулаахан аар үзэгдөө һэн,

...Бүри һая колхозой Соёлой байшан соо ехэ баяр болоһон юм. Ушарынь—Жамсо Бальжинимаевичта Социалис Ажалай Герой болоһон документ, Алтан одо барюулга болоо. Энэ баяр Ж. Б. Ванкеевые СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлгэтэй токёолдоһон юм.

Жамсо Бальжинимаевичтай хамта колхозой түрүүшүүлдэ орден, медаль барюулагдаба. Тэдэнэй дунда һаалишан Дари-Дулма Будажапова, хонишон Бүтэд Батуева, Бүтэд Банзаракцаева, Дондок Доржиев, фермые даагша Цыренжап Лубсандоржиев, главна зоотехник Бимба Цоктоев гэгшэд байгаа һэн.

Соёлой байшангаар дүүрэн сугларһан хэдэн зуугаад колхознигууд тэрэ үбгэнэй хэлэгшээр «иимэл ха даа түрүүлэгшэ ябана даа» гэһэн бухы һанал бодолоо мэдүүлжэ байгаа бэлэй.

Ц. ОЧИРОВ.

СЭЛГЕЭХЭН НЮТАГ СЭЛЭНГЭЭРНАЙ

Хяагтынхидай уряада харюу

Хяагтын аймагай кукурузашадай үүсхэлые Тельманай нэрэмжэтэ колхозой нэгэдэхи бригадын механизаторнууд өөһэдынгөө суглаан дээрэ зүбшэн хэлсээд, туд бүри уялгануудые абаа. Жэшээлбэл, үнинэй дүршэлтэй механизатор М. Ч. Бадмаев хамта хүдэлдэг Мунко Цыретаровтай 360 гектарта кукуруза тариха даабаритай. Тэдэнэр газараа өөһэдөө элдүүрилһэн, мүн наг шэбхэ болон минеральна тэжээл болоод, аммиагай уһа эртээнһээ хүрьһэндэ шэнгээһэн байха юм.

Жаргалантын механизаторнууд га бүриин 200 центнерһээ доошо бэшэ кукурузын ногоон эшэ набша хуряаха зорилготой.

Комсомолшуул—эрхим агитаторнууд

Совет парламентые һунгаха саг үдэр ерэхэ тудам ойртоно. Галуута-Нуурай шахтоуправлениин түбэй мастерскойн комсомолшууд даалгагдаһан участогуудтаа гаража, хүн зоной ажаһуудаг газартань ойлгуулламжын хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулна. Мүн тэдэнэр өөһэдынгөө үүсхэлээр Соёлой байшангай дэргэдэхи агитпунктын хүдэлмэри нилээд эдэбхитэй болгоо.

Анатолий Васильев, Николай Степанов, Владимир Разгильдеев болон бусад үдэшын һургуулида эрхимээр һуралсахаһаа гадна, агитатор гэһэн арюун үүргээ нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэнэд.

Совет-монгол барисаан бэхижэнэ

Совет-монгол арадуудай хани барисаан жэл ерэхэ бүхэндэ улам бэхижэнэ... Һаяхан манай аймагта эхин түрүүшынхеэ байгуулагдаһан совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй отделени энээнэй эли тодо гэршэнь боложо үгэнэ.

Эмхидхэлэй энэ суглаан дээрэ совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй республиканска конференцидэ делегадуул һунгагдаа.

Һайн хэрэг—хурдан далитай

Һаяхан манай түб хотын ажалшад гоё һайханаар, һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэһэн Соёлойнгоо ордон соо Хяагта хотын пенсионернүүдтэй уулзаа. Энэ ушаралта ёһололнай СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтада зорюулагдаа.

Хүршэ аймагаймнай хүндэтэ айлшад гүн сэльхэлэй баяр асархаһаа гадна, һонирхолтой зүжэг наада табижа, харагшадые сэнгүүлээ. Хүршэ нэрэйнгөө һайн жэшээгээр мүн манайшье хотын ажалшад өөһэдын арадай театртай болохо гэлсэбэд.

Ойн сэнгэлигтэ

Элүүр энхын үдэр... Иигэжэ ээлжээтэ аяншалгаяа эндэхи № 1 дунда һургуулиин һурагшад нэрлэбэ. Наратай сэлмэг нэгэтэ үглөөгүүр тэдэнэр арадаа үргэбшэтэйнүүд, зээрэмхэй шэнгеэр эрьелдэн хиидэдэг бүмбэгэнүүдээ баринхайнууд ойн хизаар руу зорибод.

Юу хэлэхэб, аглаг сэлгеэн агаарта аятай зохид даа! Хатар наадан, хонгёо дуун... Үдэшэлэн багта үхибүүдэй табиһан түүдэг улаабхилан носоод, һайхан дурасхаал мэтэ тэдээндэ һанагдаа...

Ч. САНЖИЕВ.

Совет-монгол хани барисаан

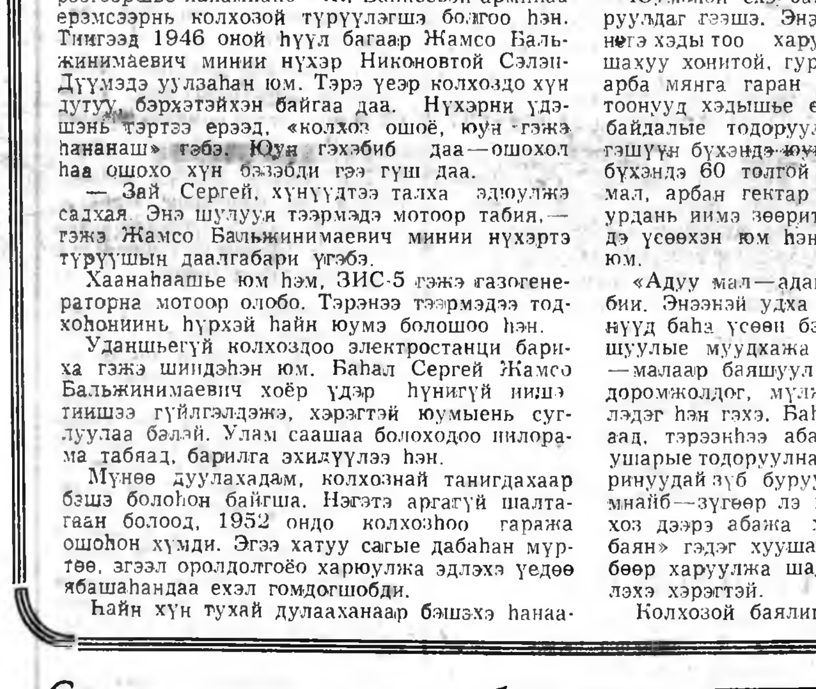

Василий Васильевич МНРП-гэй нэгэдэхи съездын болоюжо байхада тэрэниие сахин харууһалжа байһан. Нүхэр Машуров 1921 оной мартын һүниие һайса һанана. Партиин съездын болоюжо байһан гэрэй хажуугаар урагша хойшоо тэрэ гэшхэлээ. Тиигэжэ сахюулда байхадаа, монгол, совет арадуудай ерээдүйдэ батаар этигэжэ ябаа ёһотой.

Хяагтынхид МНРП-гэй түүхэтэй холбоотой газарнуудые арюун нангинаар сахин хүндэлнэ. Тэдэнэй нэгэ—Сүхэ-Баатарай нюусаар байрладаг болоһон энэ гэр, мүнөө Сүхэ-Баатарай гэр-музей болгогдоһон байна.

Совет-монгол хани барисаан жэл бүхэндэ бэхижэнэ.

А. КЛИМОВ.

Дээдэ зураг: энэ гэр соо 1921 оной мартда МНРП-гэй нэгэдэхи съезд үнгэрһэн юм.

Доодо зураг: энэ гэр соо монгол арадай вождь Сүхэ-Баатар хоргодожо байһан.

А. СУРМАЧАЙ фото.

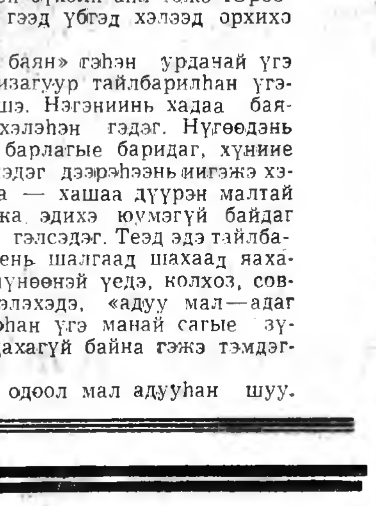

ҺУДАЛЫНЬ ЭНДЭҺЭЭ

Эреэн һудалтай шлагбаум үргэгдэнэ. Тэрэнэй хоёр талада МНР болон СССР-эй гүрэнэй гербнүүд бэхижүүлэгдэнхэй. Хилэ сахигша сэрэгэй ёһоор гараа ногоон малгайдаа барижа, монгол нүхэдые угтан зогсоно. Тиихэдээ: «Хүндэтэ нүхэд, морилжо хайрлыт! СССР-тэ ерэхэ уряалтай байһандатнай баяртайбди» гэһэн тэмдэг үгэнэ.

СССР Монгол хоёрой хоорондо хани барисаан улам бэхижэнэ. Малшад, тарияашад, түмэр замшад, врачнар, багшанар, хүдэлмэришэд, журналистнар Монголһоо ерэнэ. Тэдэ бүгэдэнтэй уулзажа, һанал бодолоо хубаалдадаг, зүбшэдэг, хани барисаагаа бэхидхэдэг байнабди.

Хяагтынхид монгол айлшадые баяртайгаар угтадаг, өөһэдтөө болоһон һайн һайхан юумэеэ хөөрэжэ үгэдэг, дүй дүршэлөө халан абалсадаг, дурасхаалта газарнуудаараа ябуулжа харуулдаг байнабди. Хяагта хадаа Монголой революционно партиин байгуулагдаһан, тэрэнэй вождь Сүхэ-Баатарай революционно ажал ябуулгын түүхэтэй таһаршагүй холбоотой. Монгол аха дүүнэртэй хамта эрхэ сүлөөгэй, революциин түлөө тэмсэжэ ябаһан, МНРП-гэй түрүүшын съездын эндэ болоходо тэрэниие харууһалжа байһан, Сүхэ-Баатартай хамта хүдэлһэн хүндэтэ пенсионернүүд Хяагтада бии.

Монголой айлшад манай эндэ ерэхэдээ, Сүхэ-Баатарые һайн мэдэхэ, тэрээнтэй хамта хүдэлһэн пенсионер Василий Васильевич Машуровтай уулзадаг. Тиихэдээ тэдэнэр үнгэрһэн тэрэ саг тухай, монгол арадай вождьтой хайшан гэжэ уулзаһан тухай хөөрөөень ехэ һонирхон шагнадаг байха юм.

ҺУНГАЛТАДАА БЭЛЭМДИ

Үни удаан саг соо бэлдэһэн, хүлеэһэн һунгалтымнай үдэр газаа орожо ерэбэ. Манай сомон дотор байгуулагдаһан һунгуулиин хоёр участок хүндэтэ һунгагшадаа хүлеэн абахаар түгэс бэлэн болоо. Һунгагшадай списогүүд шалгагдажа, шэнээр, зохихо маягаараа бэлэдхэгдээ. Ажалшадай дуугаа үгэхэ байрын хамаг түхеэрэлгэнүүд хуу хэгдээ. Һунгуулиин бюллетеньнүүд болон бусад хэрэгтэй документацинууд асарагдаа.

Һуналтын үдэр хэхэ хүдэлмэреэ һунгуулиин комиссиин гэшүүд өөһэд хоорондоо хубаарилан абажа, ажалаа түсэблэһэн байна.

Һунгуулиин участогууд болон соёлой гуламтануудта наада, концерт, кино гаргажа, һунгалтын үдэрые арад зоной баяр сэнгэлгээр үнгэргэхэ ябадалые хангахын тула нютагай партийна организацинууд, агитпунктнууд, соёлой олониитын эмхинүүд тусхай хэмжээ ябуулгануудые түсэблөө.

Һунгалтада бэлэдхэлэй үедэ агитаторнууд: нютагай дунда һургуулиин багша Г. В. Рыбаков, библиотекые даагша В. Д. Цыбикова, һаалиин гүүртын тоо бүридхэгшэ Д. Д. Тогтохоев болон бусад һунгагшадай дунда илангаяа һайнаар ажаллаһан байна.

Д. ДУГАРОВ,
Яруунын аймагай Хэидын сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

* *

СССР-эй Верховно Соведые һунгаха талаар аймаг дотор байгуулагдаһан һунгуулиин хорин хоёр участогууд һунгагшадаа хүлеэн абахаар бүгэдэ бэлэн болгогдобо.

Участогуудай байранууд түхеэрэлгээр бүрин хангагдаа. Телефон табигдаа. Һунгалтын үдэр хэхэ ажалаа һунгуулиин комиссинуудай гэшүүд өөһэд хоорондоо хубаарилжа, шалгажа үзэбэ.

Энэ үедэ нютагай колхоз, совхозуудай малнууд холын бэлшээридэ нүүлгэгдэжэ, малшад айл хотонһоо зайдуу газарта һууриһаан байна. Мүн манай аймагай нютагууд аршаанта уһаар элбэг тула, холо ойрын хүнүүд олоороо ерэһэн байха юм. Тиихэдэ баһа геологуудшье олон. Эдэ бүгэдые хараадаа абажа, һунгагша бүхэниие һунгалтада хабаадуулха талаар һунгуулиин участогай комиссинууд тусхай ажал зохёохоор түсэблөө.

Туранай аршаан (Ниловэ Пустыня) дээрэ мүнөө үедэ 800 шахуу хүн амаржа, эмшэлүүлжэ байна. Тэндэ һунгуулиин шэнэ участок байгуулагданхай юм.

Р. КРЫЛОВА,
Түнхэнэй аймагай Соведэй гүйсэдкомой секретарь.

Депутадта кандидадтай уулзалга

АРАДАЙ ЕХЭ НАЙДАБАРИ

Үргэн Түгнэ—үлзы һайхан нютаг. Хүхэ ногооной ургаһан хүхюун зулгы үе. Бар нютагай Хошуун-Үзүүр тосхондо түбхинэһэн «Знамя Ленина» колхозой түбтэ Мухар-Шэбэрэй аймагай предприяти, колхоз, совхозуудай болон өмхи зургаануудай түлөөлэгшэд, олон һунгагшад сугларһан байба. Нютагай клуб гоё һайханаар шэмэглэгдэнхэй. Һунгалтын уряанууд, плакадууд, депутадта кандидадуудай зурагтай, тэдэнэй намтар болон ажал ябуулгые тобшоор толилһон идхалгын хуудаһанууд бүгэдын анхаралда эли тодо газараар хадаатай. Үндэр дээрэ үргэһэн Улаан тугууд сэлмэг наратa үдэрэй һэбшээндэ намилзан, баярай оршон байдалай шэнжэ үзүүлнэ. Һайндэрэйхеэр хубсалһан хүнүүд хүнгэн машинаар, элдэб янзын мотоциклнуудаар, автобусоор ерэ ерэһээр улам олошорбо.

Эндэ иимэ олооро сугларһан һунгагшад Национальностьнуудай Соведые һунгаха талаар Эрхүүгэй һунгуулиин 10-дахи округһоо СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Михаил Алексеевич Ясновтой уулзахаяа ерээ бшуу.

Уулзалгын суглаан дээрэ этигэмжэтэ нюур, нютагай дунда һургуулиин багша нүхэр Цыренов депутадта кандидадай намтар болон ажал ябуулга тухай хөөрэжэ, һунгагшадаа танилсуулан, Коммунис партиин үнэн сэхэ хүбүүн, засаг түрын элитэ ажал ябуулагша Михаил Алексеевич Ясновой түлөө дуугаа үгэхыень һунгагшадые уряалба.

«Знамя Ленина» колхозой түрүүлэгшэ үгэ хэлэхэдээ, тус артелиин ажахын амжалтанууд тухай тогтожо, тэрэнэй саашадаа улам бүри һалбаран хүгжэжэ, колхознигуудай олзо доходой жэлһээ жэлдэ дээшэлжэ байһан тухай тоо баримтануудые дурдан хөөрөө.

«Эрдэм» совхозой ахалагша хонишон, Социалис Ажалай Герой нүхэр Б. Т. Доржиева, врач нүхэр Кутузова, КПСС-эй райкомой секретарь нүхэр Малыгин, «Искра» колхозой партийна организациин секретарь нүхэр Перов болон бусад үгэ хэлэжэ, һунгалтада эдэбхитэйгээр хабаадалсахыень һунгагшадые уряалба.

СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат М. А. Яснов иимэ ехэ этигэл найдабари үзүүлһэн үргэн ниитэ һунгагшадта үнэн зүрхэнэй халуун баяр хүргэжэ, тэдэнэй хүсэһэн, найдаһан эрмэлзэлгые бүрин хүсэлдүүлхын хойноһоо оролдохо байһанаа элирхэйлһэн байна.

Табан жэлэй

түсэбөөр

АМТАН ЭДЕЭН ЭЛБЭГЖЭХЭ

Арад зоной ажабайдал һайжаруулха тушаа парти болон правительствымнай ямар ехэ анхарал хандуулжа байһаниинь республикын эдеэ хоолой промышленностиин үльгэр жэшээ дээрэшье харагдана. Шэнэ табан жэлэй турша дотор бусад олон асуудалнуудые шиидхэхын хажуугаар ажалшадые элдэб янзын эдеэ хоолоор хангаха зорилго табигдана.

КПСС-эй XXIII съездын шиидхэбэринүүдэй ёһоор республикын эдеэ хоолой министерство табан жэлэйнгээ түсэбэй проект табиһан.

Урдын түсэбүүдһээ энэ жэлэй түсэбэй гол илгаань юуб гэхэдэ, гаргагдаха продукциин шанар, гадаа түхэл, ассортимент эрид һайжаруулагдаха, үргэдхэхөөр хараалагдана.

Шэнэ табан жэлэй түсэбэй ёһоор валовой продукциин хэмжээн хорин хоёр процентээр дээшэлхэ юм. Тиихэдээ хилээмэ барилга табан процентээр, пивэ нэрэлгэ хоёр дахин, саахар бообо—гушан долоон процентээр, макарон—1,4 дахин, консервэ—1,5 дахин гэхэ мэтэшэлэн нэмэхэ байна.

Хилээмэ барилга юундэ ехэ бэшэб гэхэдэ, мяха, һү, үндэгэ, овощ гэхэ мэтэ элбэгжэжэ, хилээмэ хэрэглэлгэ бага болохо юм.

Зүгөөр хилээмэн амтатайгаар, олон янзаар баригдаха. Хахад килограмм хүрэтэр шэгнүүртэй, сдобно жэжэ барималнууд бүхы хилээмэнэй 25 процентһээ бага бэшэ байха юм. Сдобно сухаари ехээр, баранканууд олон янзаар гаргагдаха. Эдэниие Улаан-Үдын хиһээ гадна, Гусиноозерск, Закаменск, Хяагта городуудта, Селенгинск һууринда бариха.

Пивын 80—85 процентнь шэлтэйгээр худалдагдаха. «Таежное», «Мартовское», «Рижское», «Украинское» гэхэ мэтын пивэнүүд улам элбэгээр нэрэгдэхэ. Мүнөөнэй технологи болон техникэ хэрэглэһэнэй аша туһаар тэдэнэй амтаниинь улам зөөлэрүүлэгдэхэ.

Овошоор хэһэн маринованно, натуральна консервэнүүд ехээр наймаалагдаха. Щи, борщ гэхэ мэтын худалдаанда гүйсэгүй консервэнүүд үсөөрүүлэгдэхэ.

Мүн шэнэ техникэ ашаглаһанай, нарин технологи нэбтэрүүлһэнэй эсэстэ макароной шанар улам һайжарха. Үндэгэтэй, витаминтай макарон гаргагдаха. Тиигээд иимэ макарон, вермишельнүүд багсалагдажа наймаалагдаха.

Пряник, печени, конфетэнүүд тухай. Эдэнэй 17—18 тухай процентнь баһал саарһан оройлтотой байха. Энэ процентнь байн ошон 70—80-да хүргэгдэхэ юм. Үшөө һамар, һү, ликер, халуун үбһэ болон бусад холисонуудые хэһэн саахар бообо улам ехээр гаргагдаха.

Табан жэл соо торт, пирожно гэхэ мэтын дээгүүр рецептуратай эдеэнүүд үйлэдбэрилэгдэхэ.

Хэрбээ 1959 ондо Улаан-Үдэдэ 101,5 тонно торт, пирожно наймаалагдаһан һаа, нёдондо жэлдэ 447 тонно гэхэ юм гү, дүрбэ үлүүтэй дахин ехээр худалдагдаһан. Харин тиихэдэ энэ үе соо хүн зоной тоо оройдоол 15—20 процентээр нэмээ бшуу.

Ганса эндэ дурсагдаһан тоо дээрэһээшье харахада, республикын эдеэ хоолой промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй урда угаа ехэ зорилгонуудай табигдаһаниинь элирнэ.

Гэбэшье зарим асуудалнуудые шиидхэлгэдэ нютагай органуудай зүгһөө дэмжэлгэ, туһаламжа хэрэгтэй. Жэшээнь, шанар һайнтай талха хэрэглэхын тула хатуу сортын шэниисэ таридаг болохыень хүдөө ажахын министерствэдэ дурадхаабди. Иимэ талхан һайн хилээмэ, макарон, баранка, саахар бообо гаргахада тон шухала. Мүнөө үедэ зөөлэн сортын шэниисын талха хэрэглэхэ баатай болонобди. Энэмнай һанаһанда юу хүрэхэб даа.

Мүн консервэ хэдэг сортын овощ аргагүй хэрэгтэй, һайн мангир, морхооб, хоолой свёкло гэхэ мэтын овощ аргагүй шухала. Энэ талаар Загарайн, Түнхэнэй, Кабанскын районуудай овощеводууд ехэ юумэ хэхэ, оролдохо ушартай. Мүн малина, крыжовник, үхэр нюдэн, клубника гэхэ мэтын варени, джем хэхэ жэмэсүүдэй сэсэрлигүүдые эмхидхэхэ шухала болоно.

Улаан-Үдэдэхи витаминна заводой ашаглалгада ороходо, эдеэ хоолой энэ зүйлөөр таһалдажа байхаяа болихобди. Шасарганын шүүһэн, тоһон гэхэ мэтые эндээ бүри элбэгээр гаргахамнай.

Сэлэнгы райондо шасаргана ургуулха «Темник» гэжэ тусхай совхоз байгуулагдаһан аад, эндэ мүнөө үедэ таряан ажал, мал ажал гол түлэб эрхилээд лэ харин шасаргана тушаа анхаралаа ёһоор табинагүй. Эндэ жэмэс ургуулдаг плантацигүй. Хүн зоной элүүр энхые хараадаа абалсажа, дурсагдаһан совхозой хүдэлмэриие һайжаруулхаар болоо гээшэ ха. Манай гүйлтаар Бүхэсоюзна витаминна институт нютагай хэдэн ургамалнуудые шэнжэлжэ байнхай.

Табан жэлэй түсэбэй ёһоор, Улаан-Үдэдэмнай жэл соогоо арба мянган тонно эдеэ хоол болбосоруулха кондитерска фабрика баригдаха. Ассортиментнь угаа олон янзын байха. Энэ фабрикын барилга мүнөө жэлдэ эхилэнхэй.

Тэрэшэлэн аймагуудта жэжэхэн пекарнинууд хилээмэнэй заводуудаар һэлгэгдэхэ. Пивын заводуул Кабанск, Баргажанда баригдаха.

Бэшэшье олон барилганууд болохо, ехэ ажал хэгдэхэ байна.

Нютагай эдеэ хоолой промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд урдаа табиһан зорилгонуудаа бэелүүлхэнь дамжаггүй. Арга боломжонууднай ехэ.

С. ВЛАСОВ,
БурАССР-эй эдеэ хоолой промышленностиин министр.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДТА

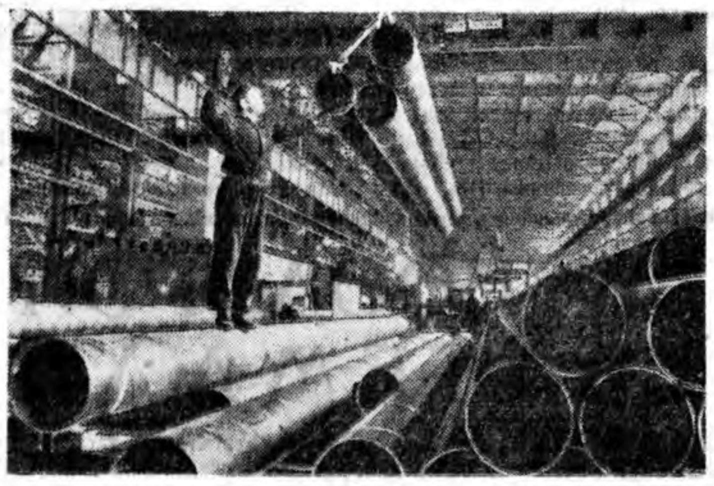

Венгриин Арадай Республикын газар дээрэ һүүлэй жэлнүүдтэ байгаалиин газай томо уурхайнууд олдоод, шэнэ газопроводууд баригдажа байнхай. Республикын промышленность газ дамжуулха соргонуудые бүтээн гаргадаг болоо. Дунайвароше городтохи Дунайска металлургическа комбинадай цехэй конвейерһээ түрүүшын 14.700 метр сорго гаргагдаба. Зураг дээрэ: комбинадай бүтээн гаргаһан продукци.

МТИ-гэй—АПН-эй фото.

Брнодохи (Моравии) Краловопольско машина бүтээлгын завод Братиславадахи «Словнафт» гэжэ химическэ комбинадта хэрэгтэй атмосфернэ колоннонуудые бүтээн гаргадаг. Энэ хадаа Чехословакида бүтээгдэдэг эгээн лэ томо колонно болоно. Тэрэнэй диаметр 5,5 метр, үндэрынь 38 метр, шэгнүүрынь 233 тонно юм. Зураг дээрэ: колонно хабсаргагдахаар бэлэдхэгдэв.

ЧТК-гай—АПН-эй фото.

Болгариин Арадай Республика. Зураг дээрэ: Сливен городтохи байрын шэнэ гэрнүүд. 1966 ондо орон дотор 1 миллион 325 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра баригдаха юм.

БТА-гай—АПН-эй фото.

СЭНХИР ХАДАНУУДТАХИ УУЛЗАЛГАНУУД

3. ХАДА УУЛЫН ХАРГЫ ЗАМААР...*

ЯМАРШЬЕ хүн түрэһэн нютагаараа омогорходог. Хэндэшье тоонто нютагһаань үлүү гоё нютаг байдаггүй. Ахынхидташье—баһа тиимэ. Эхэ оронойнгоо холо, ойрыншье хизаарта: «Би Ахаһааб» гэжэ омогорхон хэлэхэ хүнүүд олон байха. Анханһаа «дайдын заха» гүүлэдэг Ахаһаа жэл бүри, малшадай, ангуушадай хүбүүд, басагад институдуудта, техникумүүдтэ һурахаяа ошоно. Тэдэнэрэй олонхинь эрдэм мэргэжэлтэй болоожо, түрэл нютагаа бусана.

— Аймагаймнай больницада хүдэлмэрилдэг эмшэлэгшэд бултадаа тооной ахынхид юм,—гэжэ больницын главна врач Мария Дубжировна Цындеева омогорхон хөөрэнэ. — Стоматолог Лидия Антоновна Гатапова Орлигто түрэһэн юм. Терапевт Вера Сыденовна Дарбанова — «Улаан Ахын». Нютагтаа — «Улаан Аха» колхоздо медпунктые даагшаар фельдшер Валентина Самбуевна Малханова хүдэлмэрилнэ. Аптекые даагша мүн манай нютагай юм. — Сарра Аюровна Гергенова. Сарра Аюровнагай эжы Долгор Аюровна аймагай больницын дезинфектор болоһоор үнинэй. Мария Дубжировна өөрөө мүн Ахын аймагай Сорок нютагта түрэһэн юм. Өөрөө 1957 ондо Эрхүүгэй мединститут дүүргэһэн байна.

Мүнөө Эрхүү болон Томск городуудай мединститудуудта Ахаһаа Эмма Моксоева, Алла Балюева, Шопхоева гэгшэд һурана.

Совет засагай байгуулагдаһанһаа хойшо Ахаһаа хэды олон багшанар, агрономууд, зоотехнигүүд болон бусад мэргэжэлтэд урган гарааб! Жэшээлхэдэ, мүнөө Орлигой дунда һургуулиин багшанарай олонхинь нютагайхид. Зоотехнигүүдээр, ветврачнуудаар нютагай хүнүүд хүдэлмэрилнэ. Теэд Ахын аймагай мэргэжэлтэд гансал Ахаһаа гараашан гэжэ хэлэжэ огто болохогүй. Саяан уулануудай үзэсхэлэнтэ гоё байгаали, нютагайнь хүнүүдэй хүндэшэ налгай абари зан холоһоо ерэһэн залуу мэргэжэлтэдые хүндэтэйгөөр угтадаг.

— Ахада нэгэтэшье ерээ хадаа иишэ дахин лэ ерэхэеэ хүсэхэ байхат, — гэжэ намда 1962 ондо комсомолой райкомой секретарь байһан Владимир Галсанов хэлээ һэн. Тиихэдэ комсомолой райкомой пленум дээрэ залуухан медфельдшер Тамара Литвинцева гэгшэтэй танилсаа бэлэйб. Тамара Улаан-Үдын медучилищи дүүргээд иишэ эльгээгдэһэн байгаа. Городһоо хүдөө гаража үзөөшьегүй һаа, энэ басаган маргаагүй, бодолгото болоогүй.

— Түрүүшынхеэ эмээл мориндо мордожо, хонишодой холын гүүртэ ошоһоноо мартахагүйб, — гэжэ Тамара хэлээ һэн.—Хүндөөр үбшэлһэн үхибүүндэ туһаламжа хүргэжэ гурба хоноб. Халуугаа буурижа энеэбхилхыень харахадаа ехэл баярлаа һэм...

Мүнөө Аха хүрэхэдөө Тамара Литвинцева тухай һайн һураг суу дуулажа, бишье баярлабаб.

— Тамара Литвинцева «Улаан Аха» колхоздо ажаллаха зуураа колхозниігуудай дунда ехэ хүндэтэй болоо. Хүйтэн, дулаандашье, үдэр һүнишье үбшэн хүндэ ошохоёо арсахагүй, энэрхы дулаан үгэнүүдынь заримдаа эм домдол эмнэхэ. Колхозой уран һайханай самодеятельностиин эгээл эдэбхитэй гэшүүн байһан юм,—гэжэ КПСС-эй райкомой секретарь Норбо Цыренович Нимаев хэлээ һэн.—Литвинцева мүнөө Сорогто хүдэлмэрилнэ. Сорогто ерэһээр ниитын ажабайдалда мүн эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Колхоз бүхэндэ, гэхэһээ, нютаг бүхэндэ клуб бии. Ахынхид шэнэ кинокартинануудые Баргажан болон Хориин, Зэдэ болон Бэшүүрэй ажалшадтай зэргэ харана. Харин мүн уран һайханай бүлгэмөөр бусад аймагуудһаа дутанагүй гэхэдэ худал болохогүй. Эдэбхитэй, бэлигтэйшье залуушуул бии, теэд шалтагаанинь юуб гэхэдэ... баян, гармони дээрэ наадажа шадаха хүнүүдые эндэ хургаараа тооломоор. Хүгжэмгүй концерт ямар концерт болохоб даа. Ахын аймагһаа Улаан-Үдын соёл гэгээрэлэй училищида жэл бүри хүнүүд эльгээгдэдэгшье һаа, тэдэнэрэй һургууляа дүүргэнгүй бусадагынь муу.

ЛЕНИНЭЙ нэрэмжэтэ колхозой Сэнгэ, Шарза нютагуудаар ябахадаа бидэнэр хүдөө ажахын олон түрүүшүүлтэй уулзажа, хөөрэлдэбэбди.

Шарза хүрэжэ ерэхэдэмнай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Намжима Содномович Базаров шаргада үбһэ тээлсэжэ сүлөөгүй байгаа һэн. Дэгэлээ тайлажархиһан, малгайгүй. Духа руугаа гоожоһон хүлһөө альгаараа эльбэжэрхёод, энеэбхилбэ:

— Наашаа, наашаа, аса баригты... гэбэ. Үбһэншье тээгдэжэ, тэлбэри татагдаба. Бидэнэр гэрэлтэй һаруул гэр соо оробобди. Хүнүүд олон. Һаалишад, малшад, хонишод... Үбэлжэлгэ, үбһэ тэжээл, агнуури тухай хөөрэлдэнэбди.

— Ойро нааша иимэ шэмэрүүн хүйтэн болоогүй ха,—гэжэ дүшөөд наһатай һаалишан Сүрэн Пунцыковна Налханова хөөрэнэ. Үнинэй һаалишан Бальжит Гунзыновна Будаева тодон абажа:

— Хүйтэн хүйтөөрөө. Урданьшье хүйтэн боложо байһан юм бэзэ. Харин тэжээлэй асуудал хэзээ шиидхэгдэхэ юм бэ? Бальжит Гунзыновна түрүүлэгшынгээ урдаһаа хилам байтар хараад абана.

— Энэ асуудалда харюу үгэхэнь бэрхэтэй даа,—гэнэ тэрэнь.

— Зелёнкоһоо бэшэ ондоо культура ургахаар бэшэл,—гэжэ хэлсэхые Ахада ерэһээр дуулаа һэм. Теэд иимэ һанаа бодол хэр зүбтэйб?

— Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай үедэ колхоздомнай капуста ургуулагша бэлэй,—гэжэ «Улаан Аха» колхозой бригадир Андрей Дыржинов ажаглаба. Үнэхөөрөөшье «капуста манайда һайнаар ургадаг юумэл» гэлдэхые «Улаан Ахада» олон хүнһөө дуулааб. Мүн хартаабхашье тарихада хосорхогүй хэбэртэй.

— Ахада олон жэлэй ногоо тарихада болоно...

— Турнепс...

— Капуста...

Ахын колхознигууд — нютагайхид өөһэдөө иигэжэ хэлэнэ. Аймажуугаарнай һэлхиндэл хиидэжэ гаралай...

Харгымнай ойн соорхойнуудые, олон дабаа, хабшалнуудые һэтэлэн, урагшаа гүйнэ. Бүрэн голоор ябанабди. 1919 оной намар энэ харгыгаар Каландаришвилиин отряд урагшаа дабшаһан юм ха. Мүн энэ голдо отрядһаа гээгдэһэн партизануудай улаан шуһан адхарһан байгаа. Тэдэнэрэй дурасхаалда бодхоогдоһон хүшөөгэй дэргэдэ ошожо харабабди.

Хонидые Лопсон Сосорович Добшонов харууһалжа ябаба. Лопсон Сосорович яаралгүйхэнөөр гааһаа һорожо:

— Хонишоншье бэшэ хүм даа, теэд хатуу үбэлэй ерэһэн хада отарада гарахамни,—гээ һэм... Партиин гэшүүн Добшонов үбэлдөө хонин ажал дээрэ хүдэлдэг, хабартаа нуга сабшалангаа уһалалсадаг юм. Хаана хүндэ хүшэр ажал гаранаб, тэндэл энэ хүниие харахат. Манай уулзахада, 280 эхэ хониноо 200-гаад түсэб 132,6 процент дүүргэгдээ.

Ангуушадай социалис мүрысөөндэ Антон Афанасьевич Нихланов бултаниие илажа гараа. Антон Афанасьевич сезон соогоо 13 булга, 460 хэрмэ баряа юм. Гатаб Жамбалович Самаев 12 булга тушаагаа. Олзотой бусаһан ангуушад олон даа.

— Ангуушаднай оро сагаатай хадаа бүришье ехэ олзо олохо һэн.—гэжэ ахалагша товаровед Доржо Нимаевич Чагдуров хэлэнэ.—Урданай сагта оро сагаадаа эдеэ хоолоо ашажа, хүнэй ябаагүй хүбшэ тайга руу орогшо һэн. Оро сагаан хада хабсагайдашье, хүр саһандашье торододгүй бшуу.

Теэд Ахада юундэ оро сагаа үсхэбэрилэгдэнэгүйб? Хэдэхэн жэлэй урда Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо 800-гаад толгой оро сагаа бии бэлэй. Мүнөө... нэгэшье толгой олдохогүй. Анхандаа оро сагаа Ахын малшадай ажахын шухала һалбари байһан юм. Эдээндэ тэжээлгай мэргэжэлтэд, хүдөө ажахын хүтэлбэрилэгшэд нютагайхидайнгаа дурадхал, һанамжануудта бодомжотойгоор хандаха бэзэ гэжэ һанагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Улаан Аха» колхозой хонишо Л. Добшоновой хонид бэлшэнэ.

Д. ДУГАРОВАЙ фото.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо һонин эхэнэртэй танилсаа һэмди. Энэмнай Ханда-Сырен Максаровна Галсанова—мүнөөдөө колхозой почтальон. Дайнай шэрүүн жэлнүүдтэ Ханда-Сырен Максаровна «Улаан Шарза» колхозой түрүүлэгшэ ябаһан, удаань партийна эхин организациин секретаряар, бригадираар хүдэлмэрилөө. Хадын басаган хадаа Ханда-Сырен зааханһаа агнуурида ябажа һураһан. Өөрөө мүнөөшье агнуурида ябаһаар. Ханда-Сырен Максаровна энэ жэлдэ 150-яад хэрмэ, булга баряа.

ХАДА, ШУЛУУТАЙ харгыгаар ябахадаа машинамнай ехэ зобоо бэлэй. Харин Ханда-Сырен Максаровна мотоциклаа «эмээллээд» хахурьга абаад байгаа һэн.

Ахаһаа Улаан-Үдэ бусаад байхадамни Буряад ороной ажалай түрүүшүүлые орден болон медальнуудаар шагнаха тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ гараа һэн. Тэрэ Указ соо би танил нэрэнүүдые олоожо баярлан, баясан һуугаа һэм. «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор шагнагдаһан Мункова Һама-Сүрэн Хайдаковнае, «Ажалай габьяагай түлөө» медаляар шагнагдаһан Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Бальжит Гундыновна Будаевае гүн зүрхэнһөө амаршалан, үшөө һүртэй амжалтануудые хүсэбэ.

...АХАДА ошоһон хадаа ангуушадаар уулзангүй бусажа болохо аал?

— Үнгэрэгшэ үбэл манайхин тайгаһаа олзо һайнтай бусаа юм,—гэжэ «Заготконторын» директор Лопсон Гомбоевич Дугаров хөөрэнэ. — Дүрбэдэхи кварталай шье ехэ хэрэггүй, тиихэдэ мяха, арһаниинь үнэтэй. «Бүхы Аха соо оро сагаатай колхозууд үгы хаш» гэжэ шэнэ нүхэдни тэмдэглэнэ. Доржо Нимаевич энээн тухай хэлэхэ зуураа нэмэбэ:

— Заримдаа ажахыгаа иигэжэ бодолгогүйгөөр эрхилдэг ушар гарана хаям даа. Мүнөө Ахада оро сагаа бэдэрээ хадаа ганса ангуушан Гатаб Самаевай хоёр толгой эрэ оро олохот...

* * *

Ахын сэнхир хаданууд... Танай эрэлхэг зоригтой хүнүүдээр, шэмэрүүншье һаань, элдин гоё байгаалитай танилсаһандаа баяртайб.

К. ИЛЬИН,
манай тусхай корр.
Орлик—Улаан-Үдэ.

*Эхининь манай газетын 110, 118-дахи номернуудта гаранхай.

ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ШЭНЭ ҺАЛБАРИ

Советскэ Союзай арадай ажахые хүгжөөхэ шэнэ табан жэлэй түсэб белок элбэгтэй тэжээлээр, аминокислотагаар, витамин болон микроэлементнүүдээр мал ажалаа сум хангиха гэжэ хараална. Манай орон дотор промышленностиин шэнэ һалбари—микробиологи хүгжэжэ байна.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Микробиологиин промышленностиин Главна управлениин начальник Василий БЕЛЯЕВТАЙ АПН-эй корреспондент уулзаа.

...Москва хотын эмхи зургаануудые, үйлсэ гудамжануудые, гэр байрануудые зааһан дэбтэр соо Микробиологиин промышленностиин Главна управлениин адресшье, телефоншье байхагүй. Тэрэ дэбтэр бүридхэгшэдые зэмэлһэнэй хэрэггүй. Микробиологиин промышленностиин Главна управлени бүри һаяхан бии болоо. Мүнөө энэ управлени өөрын гэр байрашьегүй юм. Даб дээрэ Химическэ промышленностиин министерствын байшангай хэдэн таһалгыень эзэлнэ.

Хүдэлмэриин үдэрэй дүүрэжэ, хүн зоной нэгэ бага үсөөрһэн хойно Василий Беляевтай уулзааб. Хөөрэлдэжэ эхилхын урда тэрэ Беляев намайе хэдэн документтэй танилсуулба. Тэндэнь энэ шэнэ һалбари бии болгохо тогтоол, тус һалбариин ажал ябуулгые тодорхойлһон документнүүд бии. Тэдэниинь хорёод минутын туршада уншаха үедэм Главкын начальник хэдэн хүнүүдтэй хөөрэлдэжэ, хэдэ хэдэн саарһанда гар табижа үрдибэ.

Документтэй хабтаһыень бусаахадам:

— Зай, танилсаба гүт?—гээд асууба.

— Юрэнхы дээрэнь харабаб, энэтнай шэнэ хэрэг гээшэ бэзэ.

— Тон зүб,—гээд Беляев энеэбхилбэ. — Микробиологиин промышленность гэһэн хоёр үгэ дуулахадаа, ямар удхатай һалбари гээшэб гээд зариман гайхалсадаг юм. Теэд иимэ промышленность байгуулагдаад, хүгжэжэ байнхай. Һанаад үзэел даа, микробиологи гээшэмнай юуб? Энэ хадаа микроорганизмые шэнжэлдэг, тэрэниие хүнэй аша туһада хэрэглэхэ онол арга тодорхойлдог эрдэм ха юм. Һүүлэй үедэ тус эрдэмэй талаар шэнэ түрүү шэглэл — микробиологиин синтез, ферментивнэ катализ—тодорхойлогдонхой. Энээнэй ашаар зарим үйлэдбэриин ашагые дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахыһаа ороһо таряа, мяха, һү, огородой эдеэ ехээр абаха арга олдохо байна.

Манай микробиологиин промышленность һүүлэй жэлнүүдтэ багаар хүгжөөгдөө. Гол шалтагаанинь юуб гэхэдэ, микробиологическа үйлэдбэриин элдэб хубинуудые элдэб министерство, захирганануудта хубаажархиһан, научно-шэнжэлгын, конструкторскэ эмхи зургаануудые бэе бэеһээнь таһалжархиһан байна. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, һүүлэй үе болотор энэ хэрэг эмхидхэхэ нэгэ түб байгаагүй юм. Мүнөө СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэ байгуулагдаһан Микробиологиин промышленностиин Главна управлени олохон предприятиин, эрдэмшэнжэлгын эмхи зургаануудай хэрэг ажалые нэгэдхэхэ зорилго табина.

— Заводуудтнай ямар продукци гаргаха юм? Янза бүриин продукци гаргаха зорилготой. Бактериальна үтэгжүүлгэ, витамин, ургамал хамгаалха зүйлнүүд, ферментнүүд, аминокислота, эмүүд, токсин, спирт, органическа кислота болон полимернэ хэдэ хэдэн материалнууд үйлэдбэрилэгдэхэ.

Хүдөө ажахы эдэ зүйлнүүдые илангаяа үргэнөөр хэрэглэдэг байна. Жэшээ болгон абаад харая. Тэжээлэй шанар һайжаруулха асуудал хүдөө ажахыда тон шухала удха шанартай. Тэрэнэй түлөөдэ тэжээлэй дрожжо бүри ехээр үйлэдбэрилхэ эрилтэ табигдана. Энэ дрожжоор тэжээл буйлуулжа шанарыень һайжаруулхада, мал ажалай ашаг шэмэ эрид дээшэлдэг.

«Азотбактерин» гэдэг препарат гайхалтай һайн шанартай зүйл юм. Энэмнай тон үрэ ехэтэй үтэгжүүлгэ болоно. Энэ үтэгжүүлгын ашаар хартаабхын ургасые гектар бүхэнэй 15—20 центнерээр, саахарай свёклын 20—30 центнерээр, капустын—40—50 центнерээр нэмээжэ болохо байна. Гэхэтэй хамта хартаабхын, саахарай свёклын крахмал һураггүй ехэ байдаг. Манай промышленностиин гаргаһан зүйлнүүд иимэ һайн шэнжэ шанартай.

— Шэнэ промышленностиинтнай предприятинууд ямар байхаб? Оньһон техникээр зэбсэглэгэнь ондоо предприятинуудһаа илгаатай байха гү?

— Зүб даа, манай предприятинуудай оньһон машинанууд тусгаар ондоо шэнжэтэй. Юундэб гэхэдэ, манай гаргадаг продукци микробууд ха юм. Тэрэниие механическа, химическэ буйлуулгаар бэшэ, харин элдэб микроорганизмуудай амидаралые шадамараар хэрэглэн үйлэдбэрилнэ бшуубди.

Заводуудта машина хүдэлгэхын тула электричество, шулуу нүүрһэн, уурал хэрэглэгдэдэг. Харин танай микробиологиин промышленностиин оньһон техникэдэ ямар элшэ хэрэглэгдэдэг гээшэб?

— Манай фабрика, заводууд тэжээл хэрэглэдэг. Энэмнай хүдөө ажахын үйлэдбэриин, нефтиин, Микробиологиин промышленностиин Главна управлени эрдэм ухаанай эмхи зургаануудтай, түрүүшын ээлжээндэ СССР-эй Наукануудай академитэй нягта холбоо барисаатай байха ёһотой. Манай управлениин дэргэдэ эрдэм, техникын совет байгуулагдаха, тэрээндэ мэдээжэ эрдэмтэд, мэргэжэлтэд гэшүүд боложо орохо гэбэ.

«Буряад үнэндэ» толилогдоһоной һүүлээр

Чисааны совхозой Могсохондохи магазинда эдеэ хоолой зүйл хомор байдаг, мүн тэндэхи пекарни ходол түүхэй хилээмэ гаргана гэһэн хүдөө бэшэгшэ Ш. Цывановай бэшэг манай газетын байгша оной апрелиин 14-нэй номерто толилогдоһон.

Тэрэниие Чисааны совхозой хоёрдохи фермын партийна организацитай хамта Дээдэ-Худанай совхозрабкоопой правлениин шалгажа үзэхэдэ, дурсагдаһан дутагдалнуудай тэндэ бии байһаниинь элирээ. Муу шанартай хилээмэ гаргаһанайнь түлөө пекарниие даагша нүхэр Бабуевада хатуу һануулга, хилээмэ баригшад—Давыдова Файзутдинова хоёрто донгодолго үгтэбэ.

Хойшодоо тус совхозрабкооп сагаан гурилай лимидэй ёһоор һайн шанартай хилээмэ барижа, наймаанда гаргажа байха.

Магазиндань дутагдалтай байдаг зүйлнүүд хүсэлдүүлжэ үгтөө.

Һургуулиин буфет һуралсалай шэнэ жэлһээ эмхидхэгдэхэ.

Могсохондохи магазинай хүдэлмэриие һула муу байлгаһанайнь түлөө Дээдэ-Худанай совхозрабкоопой правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Лазаревта һануулга хэгдээ гэжэ Хориин аймагай эд хэрэглэгшэдэй кооперациин союзай түрүүлэгшэ нүхэр Б. Самбуев манай редакцида мэдээсэбэ.

* * *

Түнхэнэй аймагай «Маяк» колхозой хонишон Гарма Дарбеевагай харууһалдаг отарын хони, хурьгад гарзална гэжэ «Буряад үнэн» газетын 64-дэхи номерто гараһан корреспонденци соо хэлэгдэһэн бүрин тодорбо. Харууһанай мууһаа хурьгадые гарзалуулһан Г. Дарбеевагай хэрэгые мүрдэлгэдэ үгэхэ тухай үйлэдбэриин управлениин захиралта гаранхай. Зооветеринарна хэмжээнүүдые муугаар эмхидхэһэн Тоорын ветеринарна участогые даагшада һануулга хэгдэбэ гэжэ Түнхэнэй аймагай арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Зворыгин бэшэгээр дуулгаба.

* *

КПСС-эй Хориин райкомой секретарь нүхэр В. Гумпылов иигэжэ мэдээсэнэ:

Танай газетын 1966 оной апрелиин 16-най номерто толилогдоһон «Захиралта хэрэгтэй гү, али һэшхэл гү?» гэһэн корреспонденци дотор дурсагдаһан зүйл зүб. Тэрэниие Хэжэнгын совхозой партком заседани дээрэ хэлсээд, нүхэр Б. Аюшеевада, тэрэнэй наһа бараһан дүүгэй үхибүүдтэ шэнэ байра үгэхэ тушаа шиидхэбэри абаһан байна.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СҮҮДЭЙ ПЛЕНУМ

АССР-нүүдэй верховно сүүдүүдэй, хизаарай, областной, окружной болон хэдэ хэдэн арадай сүүдүүдэй түрүүлэгшэнэрэй хабаадалгатайгаар РСФСР-эй Верховно сүүдэй үргэн пленум hаяхан болоо. РСФСР-эй Верховно сүүдэй түрүүлэгшэ **Л. Н. Смирновой** элидхэлые пленум шагнажа, гэмтэ ябадалтай тэмсэхэ талаар республикын сүүдүүдэй хүдэлмэриин дүнгүүдые, КПСС-эй XXIII съездын шиидхэбэринүүдэй үндэhөөр сүүдэй органуудай дүүргэхэ зорилгонуудые зүбшэн хэлсээ.

Гэмтэ ябадалтай тэмсэхэ, социалис хуули ёhые наринаар, шууд сэхээр сахиха ябадалhаа үндэhэлэн, гэм хэлгые уридшалан зайсуулха талаар сүүдэй хүдэлмэриин нүлөөе дээшэлүүлхэ шухала гэжэ пленум заагаа.

Зорюута алалга, хулиганталга, хүсөөр эдлэлгэ, социалис зөөри хулгайлалга, эдилгэ абалга, тонуул дээрмэ, хулагай гэхэ зэргын аюултай гэмтэ хэрэгүүдтэй, тэрэшэлэн дахин дахинаа гэм хэгшэдтэй, мүн хуулиин hаhа гүйсөөгүйшүүлэй гэм хэлгэтэй тэмсэлые шангадхалгада сүүдүүдэй гол анхарал хандуулагдаха ёhотой. Хуулиин харюусалгада хабаадуулагдахаар хулиган ябадал гаргаhан хүнүүдтэ захиргаанай талаар нүлөөлхэ хэмжээ абаха ябадалые, тэрэшэлэн зорюута хулигантагшадые үндэhэ баримтагүй hулаар хэhээхэ ябадал сүүдүүд гаргаха ёhогүй.

Хэрэгүүдые хаража үзэхэдөө уголовно болон сүүд тухай хуули ёhые тон наринаар сахиха, хүдэлмэреэ нарин нягтаар эрхилхэ, сүүдүүдые, илангаяа нүүдэл сүүдүүдэй заседанинуудые зүбөөр эмхидхэхэ шухала гэжэ сүүдүүдтэ заагдаа.

Сүүдэй хүдэлмэрилэгшэдые шэлэн олохо, хүмүүжүүлхэ, мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ, мүн шэнээр hунгагдаhан арадай судьянарта үдэр бүриин бодото туhаламжа үзүүлхэ хүдэлмэри hайжаруулха хэмжээнүүдые абахыень АССР-эй Верховно сүүдүүдэй, хизаарай, областной, окружной сүүдүүдэй түрүүлэгшэнэр болон президиумүүдые пленум уялгалаа.

КПСС-эй ЦК-гай захиргаанай органуудай таhагай секторые даагша **А. Я. Сухарев**, СССР-эй Верховно сүүдэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо **В. В. Куликов**, РСФСР-эй прокурор **В. М. Блинов**, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи юридическэ комиссиин түрүүлэгшэ **А. А. Круглов** пленумэй хүдэлмэридэ хабаадаа.

ФУТБОЛ

ЭРХИМЛЭГШЭНЬ 12 ОЧКОТОЙ

Россин Федерациин зургаадахи зонодо наададаг «Б» классай футболистнуудай дунда ээлжээтэ — наймадахи уулзалга үнгэрэгдэбэ. Наадаhан бүхы команданууд сооhоо Ангарск городой «Старт» булганhаа шадамар бэрхээр туладажа ябана. Эдэнэр hүүлшын наадандa—Комсомольск-на-Амуре городой «Авангардые» 3:0, Владивостогой «Океан» командые 5:0 гэhэн тоотойгоор шүүжэрхёо. Тиигэжэ дүн хамта 11 очкотой болонхой, хоёрдохи hуурида гараба. Новокузнецкын «Металлург» командын футболистнуул баhал эрхим hайнаар наадажа ябана. Эдэнэр наймадахи уулзалгадаа Бийск городой «Прогресс» бүлгэмэйхидые 1:0 тоотойгоор шүүжэ гараhан. Тиигэжэ эдэнэр дүн хамта 12 очкотой боложо, мүрысөөнэй таблица толгойлбо.

Гурбадахи hуурие Красноярскын «Локомотив» команда эзэлнэ. Наймадахи уулзалгаа өөрынгөө талмай дээрэ Находкын «Рыбак» командатай үнгэргэhэн эдэнэр айлшадаа 2:0 тоотойгоор шүүhэн байна. Мүнөө эдэнэр мүн лэ 11 очкотой болонхой. Манай «Сэлэнгэ» команда Сибиреин городуудаар айлшалхадаа яhала hайн амжалтатай. Наймадахи уулзалгадаа Павлодарай «Иртыш» командые 4:0 тоотойгоор шүүжэ, дүн хамта 9 очкотой, дүрбэдэхи hуурида гараба. Шэтын «Забайкалец» баhал 9 очкотой боложо, табадахи hуури эзэлээ. «Забайкалец» командын футболистнууд Киселевск городой «Труд» бүлгэмэйхидтэ айлшалхадаа, талмайн эзэдые 2:0 тоотойгоор шүүжэ гараhан.

Зургаадахи, наймадахи hууринуудые Прокопьевскын «Шахтер», Павлодарай «Иртыш», Владивостогой «Океан» командануул эзэлнэ. Дурсагдагша командануул бүлтэдээ юhэ-юhэн очкотой. Зүгөөр эдэнэрнай сохижо оруулhан бүмбэгынгөө тоогоор дээрэ дурсагдаhан «Сэлэнгэ», «Забайкалец» командануудта хүрэнэгүй. Прокопьевскын футболистнууд мүнөөдөө долоон наада үнгэргөөд ябана.

Юhэдэхи hуурие Эрхүүгэй «Ангара» эзэлнэ. Эдэнэр «Авангардын» футболистнуудтай өөрынгөө талмай дээрэ наадабашье, уулзалгаяа 0:0 тоотойгоор түгэсхэhэн. Эдэнэр абажа боломоор 16-haa найман очкотой болоо. Рубцовск городой «Торпедо» 6 очкотой арбадахи hуурида гараба. Долоодохи уулзалгаяа Благовещенск городой «Амур» командатай үнгэргэхэдөө, эдэнэр айлшадаа 4:2 тоотойгоор шүүhэн байна.

Семипалатинскын «Цементник», Благовещенскын «Амур», Комсомольск-на-Амуре городой «Авангард» командынхид тус тустаа 5—5 очкотой, арба нэгэ, арбан гурбадахи hуури эзэлжэ ябана.

Нүгөөдэ гурбан — Бийскын «Прогресс», Находкын «Рыбак», Киселевскын «Труд» командануул 4—4 очкотой, hүүлшын гурбан hуури эзэлжэ ябана.

«Сэлэнгэ» командын футболистнууд ээлжээтэ уулзалгаяа июниин 9-дэ Киселевскын «Труд» командатай үнгэргэхэ болонхой.

Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинадай барилга түлэг дундаа ябажа байна. Комбинадай үйлэдбэриин болон хүн зоной ажаhууха гэрнүүд олоор баригдана. Мүн культурно-ажаhуудалай эмхи зургаануудай ордонууд бодхоогдонхой.

Зураг дээрэ: комбинадай барилгын нэгэ участогта.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Түүхын хуудаhанhаа

БУРЯАД ОРОНДОХИ ХУУШАНАЙ hУНГАЛТА

Июниин 12-то Совет оронойнгоо бүхы эрхэтэдтэй нэгэн адли манай Буряадай республикын арад зон, үргэн ниитэ hунгагшад баяр баясхалантайгаар hунгуулиин участогуудта ерэжэ, Совет түрэнэй дээдын зургаанай — СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудые hунгаха байна.

Дэлхэй дээрэ эгээл үргэн ехэ эрхэ эдлэдэг манай гражданинууд Совет Конституциин, социалис демократиин үндэhөөр өөhэдынгөө—арад зоной эрхим түлөөлэгшэдые засаг түрын дээдэ органдо hунгахань шуу.

Урдань, хаанта хархис засагай үедэ, буряадууд ородой хаанай албатан гэжэ тоологдодог байбашье, «буса түрэлтэн» —ород бэшэ, ондоо улад тэhэн удхатайгаар хуулита ёhоной албан бэшэгүүд дотор дурсагдадаг байгаа. Буса түрэлтэн гэhэн үгын удхань ха даа, буряадууд ородой хаанта гүрэнэйород эрхэтэдтэй адли бэшэ, алишье талаараа — политическэ, социальна, экономическа талаараа — доройдутамаг тэhэн ойлгомжотой байhан.

Мүнөө үеын бүтэдэ арадай hунгалтые тэрэ урда сагай hунгалтатай сасуулжа үзэхэдэ, тэнгэри газар хоёр шэнги илгаатай. Совет hунгалтын ёhо гуримые манай арад зон hайн мэдэнэ. Тиимэhээ революциин урда тээ буряад «буса түрэлтэнэй» тэрэ үеын hунгалтада яажа хабаалалсадаг байhан тухай хуушанай архивта хадагалагдажа байhан бэшэгүүд соо хэлэгдэhэниие абажа үзэе.

Хуушанай Дээдэ-Үдэ городой hунгагшад городовой сүүдэй судья, заседатель болон кандидадуудые hунгахын тулада иимэ тусхай бэшэмэл шахаа тангаригта гараа табижа үгэдэг байhан:

«Би, дооро гараа табигша, үгөө үгэжэ тангаригланаб... городовой судьянар, заседательнууд болон кандидадуудые өөрынгөө шэн сэдьхэлhээ шэлэн оложо, намдал адли хүнүүдые hунгахые хүсэхэшье, hунгаха ёhотойшьеб. Тэрэ хүн өөрынгөө даажан хэрэгые бэелүүлхэдээ үндэр түрэлтэ императорай үнэн сэхэ барлагынь байhай гэжэ найданаб».

Энэ шахаа тангариг дороо Дээдэ-Үдэ городой купецүүд, баяшуул жэрылдэсэ гараа табиhан байха юм.

Мировой судьянар тухай хуушанай архив дотор үзэхэдэ, мировой судьянар энэ городто саг үргэлжэ ажаhуудаг дээдэ, дунда эрдэмтэй аад, зөөри хогшолоор баян зэргэтэй хүнүүдhээ hунгагдаха ёhотой гэжэ бэшээтэй.

Мировой судьянарые арад зон hунгадаггүй, харин гансахан лэ баяшуулhаа бүридэдэг уездын земскэ суглаанууд hунгадаг байhан.

Хубисхалай урда тээхи буряад нютагуудтахи сүүдэй органууд болохо «буса түрэлтэнэй сүүдүүд» тухай архивай материалнууд угаа hонин.

Эндэ сүүдэй присяжна заседателяар (шахаата түлөөлэгшөөр) ямар зэргэтэй хүн hунгагдажа болохо тушаа тусхай хуулиин 81-дэхи статья дотор иигэжэ заагдана:

«Буса түрэлтэнэй сүүдэй заседателяар hунгагдажа болохо хүнүүд:

1. Ородой гүрэнэй харьяата албатан.

2. Ород хэлэ мэдэхэ, ородоор уншажа шадаха.

3. Мүнөө ажаhууhан нютагтаа хоёр жэлhээ доошо бэшэ hуужа түбхинэhэн».

Мүн тэрэ хуулиин 84-дэхи статьяда заагдаhаниинь:

«1. Үмсэдөө 20 десятинаhаа доошо бэшэ газартай, тэрээнhээ гадна 500 түхэригhөө бага бэшэ хүдэлэшэгүй зөөритэй, элдэб хэргэм зэргэтэй хүнүүд.

2. Гүрэнэй ба ниитын албан тушаалтай гү, али пенсеэр жэлдээ 400 түхэригhөө доошо бэшэ салинтай.

3. Ажал хэhэнэй түлөө шан гү, али өөрынгөө капитал зөөриhөө 400 түхэригhөө доошо бэшэ олзотой.

4. Хүдөөдэ hуудаг haa—волостиин старшина, гулваа, староста, станициин, посёлогой (хасагай) атаманай тушаалда 3 жэлhээ доошо бэшэ ябаhан хүн.

Сүүдэй шахаата түлөөлэгшэд боложо шадахагүй нюурнууд:

1. Үри ехэтэй аад, тэрэнээ түлэхэ найдабаригүй.

2. Үгытэйшүүл.

3. Айлай барлаг, зарса хүн.

Саашань архивай бэшэгүүд дотор буряадай судьянууд болон заседательнуудай нэрэ дурдаhан байна. Эндэ иимэ тушаалда буряадай баяшуул, ноёд байhан хүнүүд ороhон байха юм. Жэшээлхэдэ, Агын буса түрэлтэнэй сүүдэй түрүүлэгшэ Банзаракца Соктоев — волостиин старшина ябаhан; судья Сымпилов — степной думын заседатель, Сүүгэлэй буса түрэлтэнэй управын гулваа тушаалтай ябаhан хүнүүд. Акша Каратуев — степной думын заседатель; сүүдэй заседателиин кандидат (орлогшо) Шагдаров — бүлэгэй староста байhан гэхэ мэтэ.

Иимэ хүнүүд тэрэ үеын, «hунгуулиин» гуримаар hунгагдаhан нэрэтэй болобошье, хэнэй аша туhада алба хэдэг байhаниинь тэрэ «hунгуулиин хуулиhаа», «hунгагдаhан» нюурнуудай хэргэм зэргэhээ харахада эли байна. Баяд, ноёд — хархис этэгээдүүд ноёд, баяшуулайнгаа ашагые хамгаалдаг байгаа ха юм даа.

А. НЕЛЮБИНА.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаhанда: Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ. МНРП-гэй XV съездын хүдэлмэри тухай материал.

Хоёрдохи хуудаhанда: Редакционный КПД» — энэ хуудаhанда газетын бэшэhэн тушаа харюунууд толилогдоно.

Гурбадахи хуудаhанда: СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат Б. Тодорхоева тухай Ю. Сухаревай очерк. hунгуулиин гурим тухай зүбшэл. Хилын саанаhаа мэдээсэл.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: нютаг нютагай hонин. Соносхол.

САГАЙ УЛАРИЛ

Улаан-Үдын авиаметстанциин мэдээсэhэнэй ёhоор, мүнөөдэр республика доторнай бага сага үүлэтэйшэг байха. Шииг нойтон орохогүй. Байгал шадар 13—18, бэшэ нютагуудта 22—27, Улаан-Үдэдэ 4—6, үдэртөө 25—27 градус дулаан болохоор хүлеэгдэнэ.

МҮНӨӨДЭРЭЙ ГВАТЕМАЛА

Гватемалада дахяад хатуу шэрүүн сэрэгэй гурим тогтоогдобо. Ороние хүтэлдэг полковник Перальта Асурдиагай толгойлдог сэрэгэй хунта конституциин хуули ёhые хүсэгүй болгобо. Суглаа зарлалга хоригдоо. Сэрэгэй засагаархин сүүдэй хуулиин зүбшөөлшьегүйгөөр айлда нэгжүүл хэдэг, хүнүүдые барижа түрмэ шорондо хаадаг болонхой.

«Революционно партии» гэдэг оппозиционно партиие толгойлогшо 50 наhатай адвокат болон эрхэ захиргаанай профессор Хулио Сесара Мендес Монтенегро гэдэгые Гватемалын Национальна Конгрессэй президентээр hунгаhанай hүүлээр ойроор хэдэн час болоhоной удаа иимэ хатуу хэмжээн абтажа эхилээ. Шэнэ президент июлиин 1-дэ тушаалдаа орохо ёhотой юм. Харин мүнөө Гватемалые засагhаа арсаха дураагүй хархис сэрэгэйхид урдынхяараа захиргаалжа байна.

Мартын 6-да болоhон hунгалтада Мендес правительствын кандидат полковник Агиларые, баруунай кандидат полковник Понсианые олохон дуугаар булижа гараа hэмнай. Гватемалын түүхэдэ эгээн түрүүшынхеэ президентын hунгалтада оппозициин кандидат илажа гараhан байна. Хэдышье заналта хэдэг, айлгадаг байгаашье hаань, hунгагшад аяар 12 жэлэй туршада оронионь зэрлиг муухайгаар бажуужа байhан сэрэгэй захиргаае дэмжээгүй бшуу.

Конституциин хуулиин ёhоор харaха болоо hаа, Мендес президентээр hунгагдахал зэргэтэй байhан юм. Тэрэнэй хэтэрмэ үлүү олон дуу суглуулжа шадаагүй дээрэhээ Национальна Конгресс эсэсэй шиидхэбэри гаргаха ёhотой болоо. Конгресс дээрэ Мендесэй оппозиционно парти 55-haa 30 hуури эзэлhэн байна. Сэрэгэйхидэй засаг барижа байhан ороной зонхилогшод конституциин хуули ёhые сахиха уялгатай бэшэл. Тиимэhээ сэрэгэй хархис засагаархин Мендесые президентээр hунгаhан ушарые «коммунистнууд засагаа гартаа абаба» гэhэншүү удхатай үгэ тараажа, гүрэнэй урбалта хэхэ аюул ушаруулжа болохо байгаа.

Гэбэшье сэрэгэй захиргаанай зарим түлөөлэгшэд сэрэгэй бүлэг дээдэ тушаалтанда бодото эрхэ олгохо hаань, арад зоной hанал бодолые балай юумэн гэжэ тоохогүй hаань, Мендесые президентээр байлгаха гэжэ шиидхэhэн байна. Сэрэгэй дээдэ зэргэтэнтэй үгээ ойлголсожо, зэбсэгтэ хүсэнүүдэй захиргаанда хубилалта хэхэгүй, правительствадаа ямар нэгэн шэнэ демократическа ёhо гурим тогтоохогүй гэhэн хэлсээ Мендес баталаа гэжэ хэблэл мэдээсэ бэлэй.

Перальта Асурдиада иимэрхүү эрилтэ табижа байhан США-гай эзэрхэг түримхэйшүүл Гватемаладахи үйлэ хэрэгэй энэ хүгжэлтые hайшаагаа. Энээние США-гай госдепартаментда дүтэрхы Америкын «Висьон» гэдэг журнал элирүүлнэ. «Шэнэ президент болон сэрэгэй захиргаан хоёрой үгэсөөн хадаа арад зоной дурагүйдэлгын хүгжэлтэдэ түбэг татаха ори гансахан арга мүн болоно. Тэрэгүй haa, Гватемалада граждан дайн боложо, Доминиканска республикынхидал адли байдал тогтошохо hэн»,— гэжэ «Висьон» журнал бэшэнэ. hунгалтаар засагаа гартаа абаhан гражданска правительствые Холбоото Штадуудай дэмжэhэниинь Латинин Америкада Вашингтоной нэрэ хүндые үргэхэ зэргэтэй гэжэ журнал нэмэнэ. Тиихэдэ Мендесэй Вашингтонтой харилсаае «hайн» гэжэ журнал сэгнэнэ.

Сэрэгэй захиргаанайхид урбалта хэхэгүй гэhэн тобшолол эдэ баримтанууд дээрэhээ хэжэ болохогүй юм бээз даа. Мендес үшөө нэгэ hара болоод президентынгээ тушаалда орохо байна. Харин мүнөө сэрэгэй хунтын зүгhөө ороной демократическа хүсэндэ эсэргүү шуhата хэрэг хэжэ, зэмэгүй хүнүүдые шорон түрмэдэ хаяжа байhанhаа уламжалан, Гватемалын улас түрын байдал тон орёо бэрхэтэй, аюултай болонхой.

Арга барагдахадаа сэрэгэй хархис захиргаанайхид уур сухалаа хүдэлдэн, Гватемалай революционернүүдтэ эсэргүү баатарлиг тэмсэл ябуулжа байhан коммунистнуудай партида—Гватемалын ажалай партида эсэргүү харата хэрэгээ үйлэдэнэ. hунгалтын болохоhоо тээ урда тээхэнэ сэрэгэй полици гушаад революционернүүд болон демократическа ажал ябуулагшадые, тэрэ тоодо Гватемалын ажалшадай элитэ ехэ хүтэлбэрилэгшэд, Гватемалын ажалай партиин Центральна Комитедэй гэшүүд Виктор Мануэль Гутьеррес, Леонардо Кастильо Флорес гэгшэдые барижа тушааhан байна. Тэрэ гэhээр тэдэнэй хуби заяан тухай юуншье мэдэгдэнэгүй. Зарим тэды мэдээсэлэй ёhоор, тушаагдагшад ехээр хэhээгдэhэн, hүүлээрнь алуулhан байгаа. Зэрлиг муухай шуhата аашаяа далдалхын тулада сэрэгэй хархис захиргаанайхид алуулагшадай бэеые самолёдоор абаашажа далайда хаяhан hурагтай. Тушаагдагшадай түрэлхидэй, Гватемалын болон дэлхэйн олониитын эрилтэ табяашье hаань, сэрэгэй захиргаанаархин тэдэнэй хуби заяан тухай юумэ мэдээсэхээ арсаhан байха юм.

Майн эхеэр сэрэгэй захиргаанда эсэргүү зэбсэгтэ тэмсэл ябуулжа байгаа революционно эмхиин Эсэргүүсэгшэ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэд верховно сүүдэй түрүүлэгшэ мэдээсэлэй асуудалаар гүрэнэй секретарь хоёрые хиналтада абаhан байна. Тушаагдагшадые табяа hаатнай, дээдэ тушаал зэргэтэнниетнай бусаахабди гэжэ соносхоо hэн. Энээнэй hүүлээр лэ тушаагдагшад түрмэдэ бэшэ, теэд хаана байhыень бадаржэ олохо захиралта полицинхидтэ үгтөө гэжэ Перальта Асурдиа мэдээсэhэн байха юм. Сэрэгэй хунтые толгойлогшын энэ мэдээсэл хадаа полициин барижа тушааhан революционернүүд хэhээгдэн алуулаа гэhэн hурагай зүйтэй байhые гэршэлнэ. «Сэрэгэй захиргаан иимэ зэрлиг муухай зэмэтэ ябадал хэhэн байгаа haa, хэhээлтэгүйгөөр үнгэрхэгүй... Арга боломжын болохотойл зэргэ зэмэтэ үйлэ хэрэг хэгшэдые революционно хүсэнүүд хатуу шарүүнээр хэhээхэ байха»,—гэжэ Эсэргүүсэлтын зэбсэгтэ хүсэнэй мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

И. ЕРШОВ.
(АПН).

„США Вьетнамhаа дары түргэнөөр гаража ошохо ёhотой"

СОФИ. Вьетнам арадтай hанал нэгэдэлгын ехэ митинг «Универсиадын» зал соо болоо. Ниислэлэй залуушуул, Залуушуулай бүхэдэлхэйн демократическа федерациин VII ассамблейн делегадууд болон айлшад митингдэ хабаадаа.

Вьетнам арадай үнэн зүб тэмсэлые дэмжэдэгэйнь түлөө Болгариин залуушуулда, дэлхэйн бүхы демократическа залуушуулда баясхалан хүргэжэ байhанаа Урда Вьетнамай түлөөлэгшэ элирхэйлэн мэдүүлээ.

Тиин «американ эзэрхэг түримхэйшүүлдэ эсэргүүсэн вьетнам арадай хэжэ байhан тэмсэлэй hанал нэгэдэлгын недели» Болгарида эхилээ.

СОФИ. Вьетнамтай hанал нэгэдэлгын Норвежскэ национальна комитет 200 хүнэй hууритай хирургическа госпиталиин түхеэрэлгэнүүдые Вьетнамай Демократическа Республикада бэлэг болгон эльгээгээ.

ВАШИНГТОН. Зуун американ эхэнэр шаналал гашуудалай хара хубсаhа үмдеэд, Сагаан байшангай үмэнэ жэрылдэн жагсаhан байна. Тэдэнэр толгойгоо гунхуулан, абяа аниргүйгөөр зогсожо байгаа. Тэдэнэй дээрэ үргөөд байhан ехэ транспарант дээрэ иигэжэ бэшэгдэнхэй: «Вьетнамда алуулhан манай солдадууд тухай бидэнэр шаналан гашуудажа байнабди. Вьетнамда бэеэ галдажа алаhан буддын шажанай санаартай эхэнэрнүүдые бидэнэр шаналнабди».

Дайнда эсэргүү энэ манифестаци хоёр часай турша соо үргэлжэлөө. Удаань тэрээндэ хабаадагшад президент Джонсондо бэшэг эльгээжэ, Вьетнамдахи дайн байлдаанай үедэ американ солдадуудай болон вьетнамайхидай хиидэ хосорон hалажа байhые шаналдагаа элирхэйлэн мэдүүлээ. Вьетнамhаа Холбоото Штадууд дары түргэнөөр гаража ошохо ёhотой гэжэ этигэдэг тухайгаа бидэнэр hунгагшад байhан тулада мэдүүлнэбди. Хойто болон Урда Вьетнамда эсэргүү али бүхы дайнай ябуулгые дары болюулха, буудалдаа зогсоохо гэжэ Холбоото Штадууд шиидхэбэ гээд президентын бүхы дэлхэй дээрэ соносхохыень бидэнэр баадханабди» гэжэ бэшэг соо хэлэгдэнэ.

КОЛОМБО. «Вьетнамдахи уршагта муухай дайн байлдаае дары болюулха!», «Урда Вьетнамhаа бүхы американ сэрэгүүдые гаргаха!»—гэhэн эрилтэнүүдые Коломбодо болоhон ехэ митингдэ хабаадаhан буддын шажантан эрилтэ хээ. Энэ митингые буддын шажантанай бүхэцейлоной конгресс эмхидхэhэн байгаа.

Буддын шажанай гол ажал ябуулагшад, тэрэшэлэн Цейлоной Коммунис партиин ЦК-гай генеральна секретарь Питер Кейнеман, «Ланка Сама Самадж» гэжэ партиин түрүүлэгшэ Н. М. Перера гэгшэд митинг дээрэ үгэ хэлээ.

«Американ бүхы сэрэгүүдые Урда Вьетнамhаа дары түргэнөөр гаргаха» гэhэн эрилтэ митингдэ хабаадагшад баталан абаhан резолюци соогоо хэhэн байна.

(ТАСС).

Урда Вьетнамдахи байлдаануудай нэгэ hарын дүн

ХАНОЙ, июниин 7. (ТАСС). Урда Вьетнамай сүлөөрэлгын армиин отрядууд май hара соо американ болон Сайгоной сэрэгүүдтэ хэдэ хэдэн хүндэ хүшэр сохилто хээ гээд Освобождение гэжэ агентствын мэдээнүүдтэ үндэhэлэн ВИА агентство дамжуулна.

Ламдонг провинцида, Бьенхоа провинциин хойто талын хубида майн 6-haa 8 хүрэтэр патриодууд дайсанай 450 солдадые, тэрэ тоодо 265 американецые усадхаа, табан вертолет буудажа унагаагаа. Намбын баруун талын хубида сүлөөрэлгын нютагай отрядууд майн 14-hөө 21 хүрэтэр дайсанай 900 шахуу солдадые хүлhөөнь буулгаа.

Хүсэд бэшэ мэдээнэй ёhоор, Зиалай провинцида май hарада патриодууд дайсанай 800 гаран хүниие, тэрэ тоодо 550 американецые алаhан, шархатуулhан байна, мүн 53 самолёт усадхагдаа гү, али гэмтээгдэжэ, ехэ юумэн буляажа абтаа.

Хилын саанаhаа

Хойто-атлантическа бүлэглэлэй соведэй сесси нээгдэбэ

БРЮССЕЛЬ, июниин 7. (ТАСС-ай тусхай корр.). Хойто-атлантическа бүлэглэлэй соведэй хабарай сесси мүнөөдэр эндэ нээгдээ. Тэрээндэ НАТО-гой гэшүүн 15 ороной гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд хабаадана. Энэ эзэрхэг түримхэй союз дотор тохёолдоhон бэрхэтэй хэсүү байдал сессиин зүбшэн хэлсэлгэ гол асуудал болоно. Иимэ бэрхэтэй байдалай тохёолдоhые юун харуулнаб гэхэдэ, энэ бүлэглэлhөө гараха гэжэ франци шиидэhэн байха юм.

Гуэдэ бүгэдэ ниитын забастовко болоно

НЬЮ-ЙОРК, июниин 7. (ТАСС). Сайгоной сэрэгэй бүлэгые тушаалhаа буулгаха хүдэлөөнэй түб бологшо Урда Вьетнамай Гуэ городто правительствада эсэргүү бүгэдэ ниитын забастовко мүнөөдэр боложо хамаг юумые haатуулаа. Город дотор ехэ нүлөөгэй буддын шажантанай нюуса радиостанциин уряагаар забастовко эхилээ. Предприятинууд хүдэлнэгүй, hургуулинуудта занятинууд таhалдуулагдаа гээд ЮПИ агентствын корреспондент Гуэ хотоhоо мэдээсэнэ.

Сайгоной засаг түрые дэмжэхээ болихыень уряалан, туhамаршадай армиин солдадууд-буддын шажантанда нюуса радиостанци хандаа.

Америкын расистнуудай бузар ааша

НЬЮ-ЙОРК, июниин 7. (ТАСС). Америкын расистнууд шэнэ гэмтэ ябуулга хэбэ—Хернандо город шадар Миссисипиин шоссей харгы дээрэ далда газарта тодожо hуугшадта буудуулан, негрнүүдэй эрхын түлөө мэдээжэ тэмсэлшэ Джеймс Мередит хүндөөр шархатаа. 1962 ондо Мередит Миссисипи штадай университетэ американ негрнүүдэй дундаhаа анха түрүүн орожо шадаhан юм. Тэрэ гэhэнhээ хойшо сагаан шарайтантай адли тэгшэ эрхэ негрнүүдтэ үгэхын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэдэг.

Мемфисhээ (Теннесси штат) Джэгсон (Миссисипи штат) аяншалан ошожо ябаха үедэнь Мередит гэгшые хорлоhон байха юм. Ямаршье олон бэрхэшээлнүүдые Миссисипи штадай расис засагаархидай тохёолдуулдаг байгаашье hаань, hунгагшад боложо бүридхэлдэ орохыень Миссисипскэ негрнүүдые уряалхаяа ошожо ябаhан байгаа.

Редактор Ц. О. ОЧИРОВ.

Манай адрес, телефонууд:

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственный—47-59, 35-14, промышленный—48-69, 33-61,

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: партийной жизни—40-49, идеологический—24-74, 60-21, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 38-30, информации—34-05 и переводов — 24-74.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н01733. Зак. № 491.